Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 73 (10365) | 1977 чылдың март 29, вторник | 1925 чылда үндезилеттингеен | Өртээ 2 көп.

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ ЮБИЛЕЙИН ТӨЛЕПТИГ УТКУУЛ

Москванын бүдүрүлге мурнакчыларының болгаш чаартыкчыларының, Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур болгаш беш чылдың онаалдаларын хуусаадан эрте күүседир дээш социалистиг чарыштың эгелекчилериниң хуралының киржикчилеринге

Эргим эштер!

Москванын бүдүрүлге мурнакчыларының болгаш чаартыкчыларының, Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур болгаш беш чылдың онаалдаларын хуусаадан эрте күүседир дээш социалистиг чарыштың эгелекчилериниң хуралының киржикчилеринге, силерге, чүректиң ханызындан байыр чедирип тур мен.

Бистиң ниитилелдиң деңдески хөгжүүрүнге идигни бээр экономикага, эртемге болгаш культурлуг амыдыралга чаа-чаа чедиишкиннер-биле революсчу чылдың байырлалын демдеглээри—алдарлыг совет чаңчыл апарган. Ол Москванын ажылчыннарының эң баштайгы коммунистиг субботниктери-биле, «Улуг эгелээшкини-биле» холбашкан.

Москвачылар хөй-хөй патриоттуг эгелээшкиннериниң инициаторлары болбушаан, ажыл-агый сорулгаларын шиитпирлээрин чогаадыкчы, тывынгыр өзу-биле көөрүнүң, онгу беш чылдың онаалдаларын күүседири дээш, СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин боттандырары дээш демиселге чайгылыш чок чүткүлдүң болгаш ажыл-херекчи чоруктуң үлегер-чижээн көргүзүп турар. Ол чорук сеткилдиң өөрүшкүлүг ханыышкынын болдуруп турар.

Найысылалдың мурнакчы ажылчыннарының Төрээн чурттуң экономиктиг күчүшыдалын улам быжыглаарының дугайында өзулуг сагыш салыышкына үндезилеттинген болгаш олар техниканы база технологияны сайзырааңгайжыдып, күш-ажыл чарыгдалдарын кызырып тургаш, Октябрьның юбилейинге чедир беш чылдың ийи болгаш оон-даа хөй чылдарының, а беш чылдың төнчүзүнге чедир—хууда ийи-үш беш чыл планнарын күүседирин шиитпирлээннер. Ол эгелээшкин дээрге бүгү ажылдарның ажыктыг болгаш шынарлыг чоруу дээш бүгү улустуң шимчээшкининге чугула салыышкын бооп турар. Ындыг чарыштан тургустунган эш хуу өзүзүнүң деткимчези болгаш ниити күш-ажыл дээш боттарының аразында дең харыысалга экономикага болгаш кижизидилгеге-даа кайгамчыктыг эки үре-түңнелдерни берип турар!

Москванын ажылчы чоннары боттарының социалистиг хүлээлгелерин болгаш уткуштур планнарын амыдыралга чедиишкинниг боттандырар, а оларның патриоттуг эгелээшкини—Октябрьның юбилейин күш-ажылчы белектер-биле демдеглээр, беш чылдың онаалдаларын хуусаадан эрте күүседирин хандырар дээни — миллион-миллион совет кижилерниң деткимчезин алыр дээрзинге бүзүрээрин СЭКП Төп Комитеди илередип турар.

Октябрь мурнунуң чарыжынга чаа-чаа чедиишкиннерни, бистиң социалистиг Төрээн чурттуң чаагай чоруу дээш күш-ажылчы улуг тиилелгелерни эргим эштер, силерге, найысылалдың бүгү ажылчы чоннарынга күзедим.

Л. БРЕЖНЕВ.

КВАРТАЛДЫЫ КҮҮСЕТТИНГЕН

Республиканың хоочун бүдүрүлгелериниң бирээзи — алгы заводу онгу беш чылдың ийиги чылынын планныг онаалдаларын күүседир дээш күженишкинниг ажылдап турар. Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражырын шиитпирлээн коллективтиң хүлээлгези, изиг чүткүлү оларның ажыл-херээ-биле карышпаан.

Ниити продукция бүдүрериниң планын завод хуусаа бетинде, марттың 25-те күүсеткен. Планда көрдүнгенин өзүгаар 151 мун рубльдин продукциязын бүдүрген. Квартал төнчүзүнге чедир заводтуң коллективи пландан ажыр 8 мун рубльдиң продукциязын, 1 мун эжеш хөм идиктерни бүдүрерин көрген.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧЕДИИШКИН

«Росводпром» каттыжышкынның демир-бетон кылыглар заводунуң коллективи онгу беш чылдың ийиги чылында уткуштур планны алган ажылдап турар. Заводтуң коллективи планныг онаалдаларны хуусаа бетинде ажыр болгаш долдур күүседип турар база бүдүрген продукциязының шынары бедик көргүзүглерлиг болурун чедип ап келген.

Мурнакчы коллектив СЭКП Тыва обкомунуң дөрткү пленумунуң материалдарын улуг сонуургал-биле танышкан. Ук пленумга «Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ыңай комплекстиг хөгжүдериниң хемчеглериниң дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын амыдыралга боттандырарының айтырыгларын чугаалашканын олар изии-биле чүүлдүгүнүп көрбүшаан, үгле бедик бүдүрүкчүлүг ажыл-иш-биле харыылаарын шиитпирлээн.

Бедик көдүрлүүшкиннүг ажылдың түннелинде коллектив күш-ажылчы чедиишкинни чедип алган. Квартал планындан көрдүнген 480 мун рубльдиң ниити продукциязын завод бүрүнү-биле марттың 25-те күүсеткен болгаш 4,2 мун кубометр чыып-эптээр демир-бетон кылыгларны бүдүрген.

Ол үеге чедир заводтуң барык бүгү бригадалары квартал планын чедиишкининг күүсеткилээн. В. Тагбаның баштааны хептекчилер бригадазы квартал планын 104,8 хуу күүсеткен болгаш пландан ажыр 51 кубометр демир-бетон кылыгларны берген. В. Золотуухиниң бригадазы база планда көрдүнгениниң ажыр 116 кубометр демир-бетон кылыгларны бүдүргеен.

В. Алтухов, М. Симоновтуң хептекчилер бригадалары база эки көргүзүглерлиг болгулаан.

Кварталдың төнчүзүнге чедир арткан хүннерде заводтуң коллективи пландан ажыр 400 кубометр чыып-эптээр демир-бетон кылыгларны бүдүрерин шиитпирлээн.

С. САПОВА,
«Росводпромнуң» демир-бетон кылыглар заводунуң план килдизинин начальниги.

КАЛБАРГАН

Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 107 чылынга болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга алдар болдурган коммунистиг субботникти апрель 16-да эрттирер дугайында москвачыларның эгелээшкинин чүүлдүгүнүп деткээн СЭКП Тыва обкомунуң бюрозунуң доктаалын Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» совхозтуң ажыл-ишчилери амыдыралга боттандырар дээш улуг ажылдарны кылып чорудуп турарлар.

Олар «Кызыл суббота» хүнүнде Арыг-Бажы—Оймак аразының оруун сайлап, Арыг-Бажы, Алдыы-Шынаа фермаларын чугайлап, арыглаар болгаш Хайыракан, Арыг-Бажы суурларга алды үүс дөс ыышты олуртурун, херимнерни септээрин дугурушканнар. Ниитизи-биле бо ажылче чеди үүс ажыг кижи үзер болгаш олар ийи мун рубльдиң ажылын кылырлар. Ол хүн ажылдаан акшазындан сес үүс рубльди онгу беш чылдың фондузунче шилчидер.

Ленинчи субботникке белеткел ажылдары совхозтуң бригадаларында болгаш фермаларында калбарган.

Б. МОҢГУЛ-ООЛ,
«Улуг-Хая» совхозта партком секретары.

СОВЕТ-ТАН ЗАНИЯ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР ДООЗУЛГАН

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный биле Революсчу партияның Даргазы, Танзания Каттышкал Республиканың Президентизи Дж. Ньеререниң аразында чугаалажыышкыннар март 25-те аңаа доозулган.

Янзы-бүрү талаларга Совет Эвилели биле Танзанияның аразында ийи талалыг харылзааларның хөй санныг айтырыгларын олар чугаалажыр көрген. Делегейниң чугула айтырыгларын чугаалажын турар үеде Африканың Мурнуу чүгүнде байдал-биле, колониализмниң болгаш расизмниң артыышкынарын чок кылыр дээш Африканың улустарының демисели-биле холбашкан айтырыглар чугаалажыышкыннарга чугула черни эгелээн.

Империализмге болгаш расизмге удур, тайбың база социал дешилге дээш ниити демиселдиң эрге-ажыктарынга ийи чурттарның пайыралдыг харылзааларын болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылгазын хөгжүдериге ийи таланың кайызының-даа чүткүлдүүн бадыткаан.

Түңнел документилерни дугурушкан.

Чугаалажыышкыннар пайыралдыг, акы-дуңмалышкы байдалга эрткен.

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Танзанияның Президентизи Дж. Ньеререниң чалаалы-биле ол чуртка албанның аян-чоруун кылып чораан СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный Даргаздан чугула черни эгелээн.

Империализмге болгаш расизмге удур, тайбың база социал дешилге дээш ниити демиселдиң эрге-ажыктарынга ийи чурттарның пайыралдыг харылзааларын болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылгазын хөгжүдериге ийи таланың кайызының-даа чүткүлдүүн бадыткаан.

Түңнел документилерни дугурушкан.

Чугаалажыышкыннар пайыралдыг, акы-дуңмалышкы байдалга эрткен.

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Танзанияның Президентизи Дж. Ньеререниң чалаалы-биле ол чуртка албанның аян-чоруун кылып чораан СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный март 26-да Танзания Каттышкал Республикадан чорупкан.

Дар-эс-Саламның аэропортун Совет Эвилелиниң болгаш Танзанияның күрүне туктарыбиле каастаан. Н. В. Подгорныйны болгаш ону үдеп чоруур албанның кижилерин республиканың Президентизи Дж. Ньерере, бирги оралакчы президент А. Джумбе, Премьер-министр Э. Сокоине, министрлер үдэөннер.

Үдеп турганнарның аразында ССРЭ-ниң Танзанияда элчини С. А. Сличенко бар болган.

Совет Эвилелиниң болгаш Танзанияның күрүне гимнерин күүсеткен. Самолёт Замбияның пайысылалы Лусакаже ужуп чорупкан.

КАЙГАМЧЫК-ТЫР

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге киришкен делегаттар бурунгу хүн Москвадан Кызылга ээп келгеннер. Аэропортка съездиниң ажылынга холбаштыр оларның сонуургалының, моох сонгаргы ажыл-херектериниң дугайында оларның чамдыктары-биле бистиң корреспондентивис допчу беседаны кылган.

Облпрофчөвүлелдиң даргазы **Т. Ч. Норбу:**

— Профэвилелдериниң аажок улуг бо шуулганы бистиң делегациявыстың кижи бүрүзүнге кайгамчык сонуургалды болдурду. СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтин аңаа чугаазын бистер шуптувус онза кичээнгей-биле дыңнадывыс. Бо чугаада чурттуң профэвилелдериниң мурнунга улуг сорулгаларны салган.

ССРЭ-ниң профэвилелдери Октябрь Революциязы орденбиле шаңнаанды съездиге база бир чугула болуушкун болду. Бүгү чурттаазы ышкаш, Тываның профэвилелдери эш Л. И. Брежневтин чугаазында айыттынган сорулгаларны күүседир, чазактың дээди шаңналынга төлептиг ажылбиле харылаар дээш моох сонгаар-даа улам шудургу ажылдаар апаар.

«Тыва даг-дүгү» тудуг эргелелинде комплекстиг бригаданың бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры К. Х. Данзырык:

— Кремльдиң съездилер ордузунга болган улуг шуулганың делегады болуп, Тываның хөй мун ажылчыннарын төлээлээр чаагай аас-кежик меңээ таварышканынга аажок өөрүп тур мен. Күш-ажылчы бодүүн кижиниң ажылынын, моох чаагай байдалының дугайында Леонид Ильич дыка хөй чылыг сөстерни съездиге чугаалады. Ол дээш чүректиң ханызындан өөрүп четтирипишкинин илередип турар бис.

Съезд болуп турар үеде чурттуң хөй-хөй сураглыг кижилери, ылангыя тудугжулар биле ужуражтым. Олар шуптузу-ла партияның сөзүнге улам сорук кирбишаан, онгу беш чылдың планныг сорулгаларын хуусаа бетинде күүседир, Октябрьның 60 чылын төлептиг уткуур деп чаагай күзел соруктуг боор-дур. Мээң өөрүм тудугжуларның бодалы база-ла ыңдыг. Профэвилел организацияларының активчилериниң бирээзи болганымда съездиге эш Л. И. Брежневтиң чугаазын болгаш съездиниң өске-даа материалдарын кижи бүрүзүнге чедир тайылбырлаары — хүндүлүг хүлээлгем деп билип тур мен.

Тандыда «Революцияның чалбыжы» совхозтуң хой-жузу, Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны **И. П. Сафонов:**

— Москваже, съездже чорун турумда, мээң одарымда хой кидин түлүк төрүн турган чүве. Ынчан-на ортумаа-биле төрүүр үс хойдан-па 115 хураган алдынган турган. Ынчаарга хүлээлгемде 125 хураган болгай. Съездиге олуржун турумда безин эалымда кадарган хойларым дугайы сагыш амыратпайн турду. Ынчаарга одарда байдал эки чорун турарын дыңнаан, сеткилим аажок өөрүдү, мээң дузалакчыларым черле эки ажылдаар улус-ла болгай, юбилейлиг чылда берген сөзүмнү ыяан-ла ээлээр мен. Ынчаар ажылдаар деп, бистиң партиявыс, Леонид Ильич Брежнев кыйгырын турар-ла болгай.

Съездиге эш Л. И. Брежневтиң чугаазында, делегаттарның саналдарында совет кижилериниң эрес-маадырлыг күш-ажылының дугайын онза тодаргайы-биле көргүскен болгай. Мал ажылының ажылдакчыларының, ылаңгыя малчыннар бистериниң мурнувуста кайы хире улуг сорулгалар салдынып турарын улам бедик харыысалга-биле медереп билип, ам-даа ийи дакпыр күженишкин-биле ажылдаарын хүлээндим.

ЧУРУКТА: делегаттарның Кызылга самолёттан дүжүп турган үеэн.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИҢ фотозу.

ЫРАККЫ ӨДҮГЕНДЕ

«Тоора-Хем» совхозтуң иви ажылдыг Хам-Сыра салбырының бригадаларының эң улуу болур Өдүгенинің иви фермазының кышкы турлаа—Арга-Хөлге чедир бир метр кылын харда ивижилерниң иззэни кокпа орукту сүрүп, 3 дүнхүн иштинде орук аштап, кастының чораап, аллырбе дугуйлуг тракторлуг чеде бердивис.

Агиткультбригаданың составы улуг эвес: үүгле 7 кижи. Оларның аразында агитатор болгаш лектор, садыгжы болгаш эмчи, кинемеханик бар. Барык бүдүн чыл дургузунда оларга кым-даа четпээни-биле ивижилер бистерни чылыыбиле уткуп ап, боттарының ажылында чедер-четпес үүлдерни, негелде-дилеглерни ижин кара чокка төө каан берип турдулар.

Делегей байдалыны, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының дугайында, ол ышкаш «Кижи болгаш бойдус» деп лекцияларны ивижилер улуг сонуургал-биле дыңнаан. Өдүгенчилерге 3 кинону, концертти база көргүстүвүс. Чорук аайы-биле 3 тонна дуету, 1 тонна ажыг далган, сухари, үс-саржаг, шай, таакпы бараанарын малчыннарга чедирип, садыглаан бис.

Ырак-узак черде чурттап, чиик эвес үүлепи бүдүрүп турар-даа болза ивижилериниң сеткил-сагыжы сергек, ажылхерээнге бедик соруктуг болду. Олар бо юбилейлиг чылда үс баш төрүүр мыңдыдан 90-дан эвээш эвес аңайны алыр болгаш ивилериниң семиртилгезин ортумактан өрү күштүг кылдыр семиртирин хүлээнгеннер.

Үр чыддарда иви кадарып, дуржулгалыг апарган мурнакчыларга Даргат Чигжит, Чистиков Булут, аныяк комсомолчу кадарчылар Василий Чогунга, Прасковья Чоргаа болгаш өскелер-даа хамаарыр. Олар эрткен чылдарның даалгаларын чедишкиниг боттандырган болгаш бо чылын оон-даа бедик түңнелдерни чедип алырының хемчеглерни ап турар.

Иви фермазында ажылдап турар малчыннарның төптүг негелделери база бар. Совхозтуң, салбырының удуртулгазы ивижилериниң социалистиг чарыжының түңнелин ой-шаанда түңнеп, дыңнатпас, оларның хуралын чыл дургузунда эрттирбээнин, партийжи-политиктиг ажылды кошкак чорудуп турарын, салбыр, ферма эргелекчилери, ылаңгыя мал эмчилери ивижилерге ховар аалчылар боон турарын олар хомудап чугаалаадылар.

Ивижилерге эргежок чугула идик-хеп эвээш, иви баглаар хендирлер чедишпес. Ивижилер чурттан турар майгынларның шынары багай: чуга, хар чаап, хат хадыырга майгын иштин долдур хөртүктеп каар.

Өдүгенчилер часкы орук үрелир бетинде, апрельде болур ленинчи субботникти таварыштыр совхоз төвүнге аалдап кээн, солун концертти үндүрерин шиитпирлээн болгаш оон белеткелин эгелей берген.

В. ТАМДЫН-ООЛ,
Одүген округунуң талазы-биле район Совединиң депутады.

Н. В. ПОДГОРНЫЙНЫҢ ЗАМБИЯДА ЧЕДЕ БЕРГЕНИ

ЛУСАКА. (СЭТА). Замбияның Президентизи К. Каунданың чалааны-биле албанның аян-чоруун кылып СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный Замбия Республикага март 26-да чеде бергеен.

Лусакада аэропортту ССРЭ-ниң болгаш Замбияның күрүне туктары-биле шимээн.

Н. В. Подгорныйны болгаш ону үдеп чоруур кижилерни Национал хамаарышпас чоруктун каттышкан партиязының (ЮНИП) Даргазы, Замбияның Президентизи К. Каунда, ЮНИП-тиң Чингине секретары А. Зулу, Премьер-министр Э. Муденда, чазактың кежигүнүпери, а ол ышкаш Африканың мурнуу чүгүнүң хосталгалыг шимчээшкининиң удуртукчулары, моох иштинде Зимбабвениң Патриотчу фронтузунуң удуртукчуларының бирээзи Дж. Нкомо болгаш Мурнуу-барыын Африканың Улусчу организациязының Президентизи С. Нуйома олар уткаан.

Уткаанларның аразында Совет Эвилелиниң Замбияда элчини В. Г. Солодовников бар болган.

ССРЭ-ниң болгаш Замбияның күрүне гимнерин күүсеткен, нациялар салюдун кылган. Н. В. Подгорный болгаш К. Каунда хүндүлүг таңнылдың чыскаалын эргээннер.

Замбияның школачылары совет аалчыларга чечектер тудускан.

Аэропортка ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазына Лусакада турун турар дипломаттыг төлээ черлериниң баштыңнарын таныштырган.

Аэропорттан аалчыларның турар черинге чедир орукка найысылалдың чурттакчылары Совет Эвилелиниң төөгөдекчилериниге изиг байыр чедиргеннер.

Чогаадыкчы ажылдакчыларның чөвүлел хуралы

Дүүн Кызылда Политиктиг чырыдышкын бажыңында чогаадыкчы ажылдакчыларның республика чөвүлел хуралы болган. Аңаа СЭКП ТК-ның «Чогаадыкчы аныяктар-биле ажыл дугайында» доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле республиканың чогаадыкчы эвилелдериниң болгаш уран чүүл албан черлериниң сорулгаларының дугайын, «Литература болгаш уран чүүл критиказының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалының күүселдезинин дугайын чугаалашкан.

Бирги айтырыг талазы-биле илеткелди СЭКП Тыва обкомунуң секретары Д. К.-Х. Оргжак кылган, Тываның Чогаалчылар эвилелиниң, Чурукчулар эвилелиниң баштаар черлериниң, Улусчу чогаадылга бажыңының, республиканың хөгжүм-иви театрының, Тываның күрүне филармониязының чогаадыкчы аныяктар-биле чорудуп турар ажылдарын хаңзы-биле анализтеп чугаалаан, ыпда чедер, четпеетерни айтыр, моох соңгааргы кол-кол сорулгаларга доктааган.

СЭКП ТК-ның «Литература болгаш уран чүүл критиказының дугайында» доктаалының күүселдезинин дугайында дыңнадыгларны Тываның дыл, литература болгаш төөгүнүң эртем-шинчилел институтунуң эртем ажылдакчызы А. Калзан, Кызылдың уран чүүл училищезинин башкызы З. Казанцева болгаш Кызылдың педагогика институтунуң башкызы Д. Куулар олар кылган.

Чөвүлел хуралдың түңнел кезээнде чогаадыкчы эвилелдериниң удуртукчулары, чогаалчылар, чурукчулар, артистер болгаш өске-даа чогаадыкчы ажылдакчылар хөй янзы ажыктыг санал-онаалдарны бергеннер.

(Бистиң корр).

Чурттакчы чоннуң чизези

БЕЛЕТКЕЛ КОШКАК

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чаныда 1979 чылда чурттакчы чоннуң Бүгү-эвилел чизезинге дүзалаар комиссиялың хуралы чоокта чаа болган. Аңаа республиканың Министрлер Чөвүлелиниң «1979 чылда чурттакчы чоннуң Бүгү-эвилел чизезин чорудары-биле холбашкан хемчеглер дугайында» 1975 чылдың декабрь 26-да хүлээп алган доктаалының күүселдезинин дугайында дыңнадыгны статистика эргелелиниң начальниги Т. П. Байкара кылган.

1979 чылда чурттакчы чоннуң Бүгү-эвилел чизезинге белеткел хоорайларда болгаш районнарда кошкак чорун турарын комиссия демдеглээн. Бин-Хем, райкүүскомунның айгыда, өске бүгү райкүүскомнар Бүгү-эвилел чизезинге белеткенирге хамаарышкан айтырыгны бо хүннерге чедир чаңгыс-даа катап чугаалашпаан. Чурттакчы чоннуң чизезинге дүзалаары-биле районнарда тургустунган комиссиялар ажылын ам-даа огузут эгелевээн.

Коммунал бүдүрүлгелериниң районнар комбинаттары хоорай (суур) ажылагыйларының эмгелел-секселдин кончуг оожум чорудун турар. Бүгү республикада бар кудумчуларның чүгле 66 хуузу, Кызылдың 41 хуузу, Ак-Довуракты 52 хуузу, Кызыл-Маңалык суурнуң кудумчуларының 60 хуузу хынаттынган. Турада болгаш Хову-Аксында кудумчулар баштарында кылган көспү чарлалдар кончуг эвээш. Кызылда, Ак-Довуракта, Кызыл-Маңалыкта хуу бажыңларның дугаарлары четче кылдынмаан, оларның хынаддазын чогумчалыг чорутпаан. Бажыңнар дептерааринде учётта кирген хамаатыларның данзызын шүүштүрер ажыл ам-даа шуудаваан.

Бо бүгү четпестерни дарый чайладып, чурттакчы чоннуң Бүгү-эвилел чизезинге белеткел ажылдарын күштелдиреринде республиканың чогуур министерстволарынга, райкооркүүскомнарынга сумелээн. Чоннуң чизезинге белеткел ажылдарының бирги чадазы бо чылдың июль 1-де чедир доозулган турар узуруг.

(Бистиң корр).

Бүдүрүлгениң ажыктыы болгаш ажылдың шынары — кол көргүзүг

ЧЕДИИШКИННИГ ШИИТПИРЛЭЭР

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлериниде болгаш 1976—1980 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң кол угланыышкынарында эртем-техниктиг депшилгени шапкынчыдарын, бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш продукцияның шынарын бедидерин кол сорулга кылдыр салып турар. Автомобильдериң септелгезиниң ажыктыг чоруун бедидери автосептелге бүдүрүлгелериниң мурнунга дыка хөй чугула сорулгаларны салып турар.

Тываның автосептелге заводу болгаш ооң инженер-техниктиг ажылдакчылары септээр продукцияның шынарын бедидеринге угланган организас-техниктиг хемчегларни боттандырбышаан, соолгу чылдарда бо талазыбиле чамдык чедиишкиннерлиг ажылдан келген.

Тоску беш чылда кылып үндүрген продукцияның өзүлдезин сески беш чылдаазыбиле деңнээрге 45,3 хуу болган. Ол үеде ажылдакчыларның саны чүгле 4,2 хуу көвүдээн. Моон алгаш көөрге, өзүлдени колдуунда-ла күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидин турган чедин алгандыр. Заводта ажылдан турар кижилериң бирээзи-ле тоску беш чылда 33,7 муң рубльдиң продукциязын кылын үндүрген. Ол түңнел сески беш чылда 24,1 муң турган. Ооң-биле кады күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 39,4 хуу бедээн. Улуг күш үнер ажылдарны механизастааны, автомобильдериң кезектерин болгаш белдирлерин септээриниң чаа аргаларын ажыглааны бүдүрүлгениң хемчээлин улгаттырар арганы берген. Бо талазы-биле ажылды заводтуң чаартыкчылары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары чогаадыкчы, тыныгыр өзү-биле баштап турар. Слесарь В. Барков, инженер В. Никитин дээш оон-даа өске чаартыкчылар чыл санында он-он сапалдарны киирип турар. Ол ышкаш кижилериң чамдык сапалдарын бүдүрүлгеге ажыглаанының түңнелинде автомобильдиң белдирлерин болгаш кезектерин септээр ажылдың бүдүрүкчүлүүн 10—12 катап улгаттырар арганы берип турар. Чүгле В. Барковтуң киргеи чаартыкчы сапалдарының ачызында завод 20 муң ажыг рубльдиң материалдыг болгаш күш-ажыл камналгазын алган. Ындыг кижилериң сапал-овалдарын бүдүрүлгеге ажыглаарга продукцияның шынары чүгле экижиир эвес, харын оларның бот-үнези чиигеи турар. Ооң түңнелинде бүдүрүлгениң алыр арыг орулгазы база улгадыр. Чижээ, завод турун келгени 20 чыл иштинде 1 млн. 800 муң арыг орулганы алган болза, чүгле онгу беш чылда бир миллион ажыг рубльди алыр ужурлуг.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткениниң завод өске-даа экономиктиг көргүзүлерни экижидип шыдаан. Чижээ, тоску беш чылда заводтуң электри дериг-херекселлери-биле дериттингени 31,2 хуу улгаткан болгаш фонд эгидилгези—26,5 хуу өскен. Хөй күш үнер, хол-биле кылыр ажылдарның хемчээлин кызырар ажылдың кайы хире улуг хемчээлдиг боор турарын ол чижек көргүзүп турар-дыр.

Септелге ажылының технологтуг аргаларын сайзырангайжыдар талазы-биле завод чамдык бергелерге таварыжып турар. Чүге дээрге ооң боду ышкаш ындыг бүдүрүлге черлери бистиң республикада чок болганындан автомобиль техниказының чамдык кезектерин септээр кылдыр кооперастажыр арга чок боор турар. Завод сески беш чылда автомобильдериң болгаш агрегаттарның септээн шынары багай дээш 202 хомудалдарны алган болза, тоску беш чылда оларның саны дөрттүн биринге чедир кызырылган. Ол дээрге заводтуң ажылының шынарының бедөөнииниң көргүзүү-дүр. Ынчалза-даа септеттинген продукцияның шынары куду дээш шүгүмчүделдер ам-даа бар. Тоску беш чылда үрей кылыр чоруктан каража 5,6 муң рубль болган. Үрей кылган түүлдерни эдеринге ажылчын күжүн чардыктырып турганындан 16,7 муң рубльдиң продукциязы чедир кылдынмаан.

Бистиң завод онгу беш чылдың бирги чылында багай эвес түңнелдерлиг ажылдап, күрүне планын социалистиг хүлээлгеде айыткаанындан 7 хонук бурунгаар, 1976 чылдың декабрь 22-де рапорттаан.

Коллективтиң чедиишкиннинг ажылдаарынга заводтуң инженер-техниктиг ажылдакчыларының чогаадыкчы чоруу болгаш чаартыкчыларның кирген саналдары улуг роль-дуг болган. Чаартыкчы саналдарны бүдүрүлгеге ажыглаанындан чылда 7616 рубльге экономиктиг камналганы алыр аргалыг болган. Ол ышкаш чаа техниканы ажыглалга киирери-биле планда айыттынган 37 хемчегларниң орнунга 43 хемчегларни боттандырып чоруткан. Ооң иштинде 11 чаа станоктарны тургускан болгаш 14 ажыг аттыг кезектерни кылын үндүрүп эгелээн. Заводтуң дуржулга кыдыр бөлүү кезектерни катап тургузарынга бүдүрүлгени таарыштыр кылырынга улуг салыышкынын киргеи. Эрткен чылдың төнчүзүнде ЗИЛ-130-ниң дамчыдыга коробказының өзөөн тускай станокка хоюглан кылырын хынаар херекселлди; ПАЗ-672 деп автобустуң рессорун быжыглаар кезекти кылыр болгаш лак-будук кургадыр херекселлдерни ажыглалга киргеи.

Комплектилиг 18505—73-түү болгаш ниити техниктиг негелдениң 18506—73 дугаарлыг күрүне стандарттарын заводка ажыглаар дээш 1976 чылда моторларның эдиктир ажылдаар черин чаартын турускан болгаш дөрткү кварталда мотор септекчилери 18505—73-кү курстандартты өзүгаар ЗИЛ-130-ниң бирги комплектилиг моторларын септеп эгелээннер.

Заводта «Шынар хүнүн» кол инженериң удуртулгазы-биле айда-ла ийи удаа эрттирип турар. Заводта турускан стандартизация болгаш хемчээшкин килдизи септеттингеи продукцияның шынарын бедидериниң талазы-биле улуг ажылды база кылып турар. Ол ышкаш заводтуң партия организациязы болгаш профсоюлел комитеди шынар экижидериниң организас-техниктиг ажылын үргүлчү контрольга ап, техниктиг албанның ажылдакчыларын боттарының хуралынга дыңнап турар.

Завод бодунуң продукциязының шынарын бедидер талазы-биле элээн чедиишкиннинг болза-даа, чагыкчыларның негелдезин өзүгаар септелге ажылдарын шуптузун эки шынарлыг кылыры-биле амдаа хөй ажылдарны боттандырын чорудары негеттинин турар. Заводта чамдык белдирлерни болгаш кезектерни шенеп көөр, эдиктир ажылдадыр приборлар болгаш стендилер чедишпейн турар. Ооң ужурундан чамдык эргежок чугула хыналда, шенелделерни кылбайн турар. Үстүнде айыттыштан четпестерниң түңнелинде чагыкчыларның талазындан септээн автомобильдерге азы кезектерге-даа хомудалдар киирер таварылгалар ам-даа бар. Чижээ, 1976 чылда заводка келген 31 хомудал бижиктериң 18-и моторларга хамаарышкан. Ол дээрге, септекчилер бистерниң ажыдывыста улуг четпестерниң ам-даа барын хереченлеп турар болгаш завод коллективи бодунуң талазындан ындыг четпестерни узуткаарының дарый хемчегларын ап турар. Бирги өөлчегде хөй күш үнер ажылдарны механизастаарының деңнелин бедидер, технологтуг дериг-херекселлдер-биле хандырылганы экижидер, бүдүрүлгениң культуразын болгаш технологтуг корум-чуруму бедидер деп шиитпирлээн. Ол бүгүнүң дугайын 1977 чылда кылын чорудар организас-техниктиг хемчегларниң дацзызында тодаргайы-биле айыткан. Чижээ, бо чылын автомобиль кезектерин арыдыр чуур болгаш арыглаарының 4267 маркалыг чуулда машиназын үндезини-биле эде кылып, чаартыр; кезектер чаар материалдарны дамчыдарының эргежок чугула дериглелерни эптеп тургузар ужурлуг.

Заводка кылыры-биле айыткан бүгү хемчегларни херек кырында боттандырар болза, бүдүрүлгениң организастатынганының деңнелин бедидер, бүдүрүлге фондуларының ажыктыын улгаттырар, шынар болгаш ажыктыг чоруктуң сорулгаларын чедиишкиннинг шиитпирлээр аргалыг болур.

А. САМОЙЛЕНКО,
автосептелге заводунуң директору.

ЧУРУКТА: хоочун механизатор, 1976 чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизиниң хөрек демдээниң эдилекчизи Моңтуш Удай-оол биле комбайнер Сат Эрес-оол— «Шамбалыг» совхозтуң мурнакчы септекчилери. Оларның комбайн моторун септеп турары бо.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

КОЛЛЕКТИВТИГ КЕРЭЭЛЕР

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл ооюнуң дугайында СЭКП ТК-ның доктаадын кодээниң ажыл-ишчилери улуг кодурлуушкун-биле уткуп, ону бүрүү-биле чүүлдүгүнгеи, ол өндүр улуг юбилейни күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуурун шиитпирлээн. Күш-ажылчы коллективтер, мурнакчы ажылчыннар беш чылдың ийги чылының планныг даалгаларын байырлаалга чедир күүсеткен турарын чедин алыр дээш бот-идепкейни болгаш патриотуг өөлчөөшкиннерни кылып, социалистиг чарыштың түгүн бедик тудуп турар.

Бии-Хемде «Кызыл тараачын» совхозтуң, Чөөн-Хемчикте «Искра» колхозтуң коллективтери СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделинин, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның Бүгү-эвилед социалистиг чарыжының дугайында доктаалын деткип, бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажыл-биле юбилейни уткуурунга хамаарышкан кыйгырыгны үндүрген. Ону СЭКП обкомунуң бюрозу чүүлдүгүнгеи, планныг даалгаларны болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседирин, беш чылдың арткан чылдарының даалгаларын күүседиринге магадыларды тургузарын партия, совет, профэвилел, комсомол база кодээ ажыл-агый органнарынга дааскан.

Мурнакчы коллективтерниң өөлөөшкининин ужур-дузазын чонга тайылбырлап, ооң күүселдезин чедип алыр дээш боттуг хемчегларни алыры профэвилел организацияларының, ажыл-агый удуртукчуларының богунгу сорулгазы болур. Ол дугайын ССРЭ-ниң профэвилелдерининг чаа эрткен XVI съездизиниң документилеринде тодаргай айыткан.

Совхозтарга, бүдүрүлге черлеринде коллективтиг керээлерниң 1976 чылдагы күүселдезин хынап, ажыл-агыйларның, профэвилелдериниң ажылчын, чер-чер комитеттериниң аразында ийи талалыг керээлерин тургузуп, оларны ажылчы чоннарның хуралдарынга чугаалажып, совхозтарның, үлетпүр бүдүрүлге черлериниң бүдүрүлге, сан-хөө байдалын экижидер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, ажылдың шынарын экижидер талазы-биле ажылчы чоннарның киирип турар саналдарын коллективтиг керээлерге киирип турар.

Коллективтиг керээлерде киргеи негелделерни күүседиринче улуг кичээнгейни угландырып, социалистиг хүлээлгелерни чедиишкиниг күүседип турар коллективтер эвээш эвес. Оларга «Кызыл тараачын», «Сукпак», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Хемчик», «Бай-Тал», «Күш-ажылдың хостуу», «Тиилелге» совхозтар, «Тыва суг тудуг» трестиң № 2 көжүп чоруур механизастаан колонназы, РСФСР-ниң Суг каттыжышкынының демир-бетон заводу, Улуг-Хем районда «Сельхозтехника» салбыры хамааржыр.

Коллективтиг керээлер дээрге совхозтарның, өске-даа күрүне албан черлериниң мурнунда салдынган сорулгаларны күүседиринге, күш-ажылды организастаарынга, ажыл-ишчилернин, албан-хаакчыларның ажылдап, чурттаарынга, дыштанырынга, билиин, мөргежилин бедиринге улуг роль-ду ойнаар, баш улур көргеи документ болур болгаш ажыл-агый, организация бүрүзүнүң бүдүн чылда чорудар ажыл-чорудулгазының программазы болур. Мурнакчы ажыл-агыйларның удуртукчулары, профэвилел комитеттери ийи талалыг керээлерни чарып турар үеде ооң негелде бүрүзүн кичээнгейге ап, ажылчы чоннарның киирген санал, сүмелерин керээлерге киирип турар. Үк керээлерни коллективтерге таныштырган соонда хөй-шиитинин хуралдарынга азы конференцияларынга чугаалажып, бадылаар.

Коллективтиг керээлерде көрдүнген хемчег бүрүзүнүң күүселдезин удуртукчуларның, профэвилел активиниң талазындан шынгыы контрольга ап турар совхоз, ферма, бригада, салбыр бүрүзүнде ажыл-агый эки, чоннуң бот-идепкейи бедик. Ынчангаш ийи талалыг керээлерни тургузары, күүселде хыналдазынга массаларны хаара тудары дээрге-ле бүдүрүлгени башкарар херекке оларны калбаа-биле киириштирер дээни ол.

Чамдык совхозтар директорлары, профэвилелиниң ажылчын комитеттери коллективтиг керээлерни тургузарынче, ооң күүселдезин хынаарынче чогуур кичээнгей салбайн турарындан ажыл-агыйлар планныг даалгаларны күүсетпес, карыгалыг ажылдаар, чоннуң күш-ажылчы идепкейи куду, ажылчыннарның ажылдап, чурттаарынга, дыштанырынга, билиг, мергежилин бедиринге таарымчалыг чоруктарны тургуспаан турар таварылгалар бисте бар.

Эрткен чылын С. К. Тока аттыг совхоз коллективтиг керээниң негелдезин күүсетпээниниден күрүне мурнунга өрелиг арткан. Бүдүрүлгеге озалондак чок ажылдаары ооң мурнундагы чылдан безин өскен, хөй-ниитиниң хөрөнгизин камгалаарынга ажылчыннарның харыысалгазын бедитпээнинден бүдүн гараж техниказыбиле кады өрттенген. Культура бажыңының одалга системазын септээрин ийи талалыг керээде көрген турда ону өйшаанда кылбаан, ооң түңнелинде одалга системазы чаа чыл бүдүүзүнде донган, политмассалыг ажылдар чорударынга шаптыкты амга чедир кадын келген.

Коллективтиг керээлерни тургузуп, оларны чонга таныштырып, идеелдиг кылдыр хынаар талазы-биле ажылда улуг четпестер бары чоокта чоруткан хынададан илерээн. Бо ажылды «Тоора-Хем», «Дөн-Төрөзин», «Бүрен», «О. Шынаа» совхозтарда багай чорудуп турар. Бо совхозтарның дирекция черлери, ажылчын комитеттери коллективтиг керээлерни хөжүдаашкын-биле тургузуп, чонга таныштырбайн турар. Ажылчыннарга таныштырбаан керээлер үне чок болур, ынчангаш мурнунда салдынган сорулгазын долузу-биле билген кижи партияның салган сорулгаларын күүседиринге төлептиг үүүн киирер дээрзин утпаза чогуур.

Коллективтиг керээлерни чарып турар үеде продукция бүдүрерин көвүдедирин, ооң шынарын экижидерин, мал бажын өстүрүп, ооң чем-суур базазын быжыглаарын, черни шын ажыглаарын, продукция бүдүреринге чарыгдалдарны кызырарын, камналганы чедип алырын болгаш өске-даа чугула хемчегларни киирген турар ужурлуг. Амгы үеде керээлерни чарарының хуусаазы доозулган.

Кол-ла чүве—керээлерчин улуг ролюн утпазы, ооң күүселде хыналдазын квартал санында чорудары. Ам бирги квартал доозулган. Керээлерниң күүселдезин хынаар өй келген.

А. СОТПА,
кодээ ажыл-агый ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң даргазы.

Чернин кежиин четтирер өизе

ЭКИ РАССАДА— БЕДИК ДҮЖҮТ

Быжыг, күштүг кылдыр өстүрген рассада бойдустуң чамдык таарымча чок байдалдарында безин багай эвес дүжүттү берип болур. Тандыда сорт участогу кончуг эки рассадаларны өстүрүп турар апарган. Ону канчаар чедип ап турар бис?

Парниктерге ажылды өдек сөөртүү-биле эгелээр. Чылгы мал өдөө эки чылгыны бээр, ынчалза-даа ол ховар чүве болганда мыйыстыг бода мал өдөөн ажыл-агыйларда ажыглап турар.

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхоз март айның эгезинде инек өдөөн сөөрткеш, узадыр тип, овааласр. Ооң иштинге бир метр ханы черге аразы 70—80 см кылдыр демир хоорзаларны тургузар. Үк хоорзаларга аразы 15—20 см үүттерин кылган турар. Ол үүттерге резина шлангаларны кедиргеш, бус-биле чылыдар черге кожар. Марттын өртен үезинден эгелеш, одалга черин дектаамал одап эгелээр. Изиг бус хоорза дамчыштыр өдекти чылыдар.

Бо, үеде шууштур овааласан өдекти шынгыы хайгааралга тургузар, онгар черлер тыптып кээрге, анаа соок өдекти немей каар. 15—17 хонук эртерге өдек чылый бээр, помидор болгаш капустаның эрте быжар сорттарын тарыыр парниктерни тургузуп эгелээр. Парниктиң адаанга кургаг саваң хотураны 10—12 градус чедир соодар. Ынчаарга парникке температура хүннээректиг хүнде 20—25, бүргет хүнде 17—20, дүвеки үеде 6—10 градус турар ужурлуг.

Помидорну тараан соонда ортумак быжар капуста рассадазы олуртур парниктерни белеткээр. Апрельдиң эгезинде парниктерге соок өдекти төкеш, рама, өске-даа шывыг-биле дуглаар. Хүн чылыынга олар изий бээр. Апрель 25 үезинде хөрзүн холумаан парниктерге төгер. Тараан помидорларның баштайгы үнүжү кеступ кээрге, оларны парниктерге олуртур, оларның аразы 8х8 см болур. Тарадыр олуртур мурнунда хөрзүниү эки суггарар. Үрезинни тарадыр олурткан соонда баштайгы хүннерде парниктериң рамаларын хөлегелей шуглаар. Бир эвес парникте хөрзүн дыка соор болза үнүш елур. Агаарның шыгыулуг болур болза помидор аная таарышпас деп чүвени бодаза чогуур. Ынчангаш чылыг хүннерде, парниктерде тараны олурткан помидорларны агаарладыр: ийи-үш раманы 10 см бедик кылдыр көдүртүп каар.

Рассада үнүп, өзүлдези эгелей бээрге, оларны минералдыг чемишчидилгелер-биле немей чемгерер. Ооң хемчээли: 10 грамм аммиак селитразы, 40 грамм суперфосфат, 10 грамм калий. Ийи неделя эртерге нйиги немелде чемгерилгени ийи катап улгаттырган, чорудар.

Рассадаларны хөрзүнге олуртурунга чедир 10—12 хонук артканда үнүш бүрүзүнүң дөзүнде довураты бижек-биле дөрбелчиннеи кезер. Ынчаар кескен кубиктерни алган, хөрзүнге олуртурга довураа төгүлбес, рассада эки үнер.

Капустаның эки рассадазын өстүрүп алыры берге эвес. Парниктерге соок өдекти төкеш, рама-биле дуглаар. Апрель 7—10 үезинде довурак төгер. Анаа иринди өдекти, хирээндини 20 грамм суперфосфатты, 25 грамм аммиак селитразын, 15 грамм калийлиг дусту немээр. Бо будүмелдерни эки холуур.

Слава деп ортумак быжар сортту бир рамага 6—8 граммны апрель 15—20 үезинде чажып тарыыр. Үрезин ден-дески үнзүн дээш оларга чуурган чугай, азы диш чуур порошок холуур. 1 кг үрезинге МТД деп 5 грамм будүмелди холуур.

Парниктин өдөө болгаш довураа дыгыш болзун дээш ону тарыыга чорударынга чедир шаш хонук бурунгаар белеткээр, хөрзүнү-дескилээри чугула. Рассаданы олуртур черин эки суггарар. Рассаданы эмин эрттир сырый олуртур болза хөй аарыг үнүш тыптырын угнанар.

Капуста соокка шыдамык культура, парникке температура 14—16 градус турар ужурлуг. Рассада таварылга боор донган болза, ону хүн үнмээнде соок суг-биле суггаргаш, парниктин кырын шывар керек. Ону дараазынлагы эртен ажыдарга донган рассадалар эрип, эттине берген турар.

Капуста рассадазы тарыыр мурнунда 4—5 бүрүлүг болур. Сывы кыска, быжыг. Ындыг рассадалар тараан, гектарданна 500—600 центнер дүжүттү ап турар бис.

Эрткен чылын Тес-Хемде «Чодураа» колхозтуң ногаажылары биске кээп, рассада өстүрерин өөренир күзелин илергейлээн. Бо үүл чүгле оларга эвес, харын республиканың ажыл-агыйларының бүгү ногаажыларынга дузалаар деп бодалдыг бис.

Н. ВАСИЛЬЕВ,
Таңдыда сорт участогунуң эргелекчизи.

Е. ПЕТРОВА,
агроном-ногаа өстүрүкчүзү.

«ШЫНГА» ХАРЫЫ

Хемчегларни алган

Бо чылдың февраль 5-те «Хемчегларни ап турааа...» деп эгелиг «Шынның» болгаш телестудияның кады кылган рейдизи парлаттынган. Бии-Хем районда «Саян» совхозтуң Сесерлиг салбырының болгаш Кызыл районда «Кара-Хаак» совхозтуң хойжуларында кыштаглаашкынның байдалында чедер-четпестерни ол рейдиде илереткен.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл район Соведниң күүскомунуң даргазы А. К. Бакулининиң тус чүүлге хамаарыштыр биске бижээни:

«Кара-Хаак» совхозтуң техниктиг чөвүделинге пардаттынган материалды чугаалашкан. Маады Бегзиниң болгаш чамдык коданнарда четпестерни илереткен фактылар бадыткаттынган. Совхозтуң дирекциязы болгаш тускай эртемнилери бар четпестерни чайладырының практиктиг хемчегларни алган.

Кышкы байдалы багай коданнарга холуксаадыг чемпер, сиген, саваң болгаш чылгаар дус дээш пемелде чемперни чедирген. Маады Бегзиниң коданында мал эмчизи Семен Норбужукту быжыглаан. Күжү багай төрээн, төрүүр хойларны болгаш чаш малдың чемгерилгезин экижиткен түңнелинде чаш төлдүн хораар чоруу кызырылган. Совхозтуң бүгү төрүүр коданнарын онза контрольда алган. Ында партком болгаш кодээ Советтиң күүсөм кежигүннерин коданда саныда быжыглаан.

Кызыл райпозунуң автодаказы доктаатка хүнүнде совхозтуң малчыннарынга чедип, аъш-чем аймаан аппарып турар.

ХҮН АЙТЫРЫЫ— КИЖИЗИДИЛГЕ

Тыва АССР-ниң Чырыдыышкын министерствозу, республиканың башкылар билии бедидер институду болган РСФСР-ниң педагогика ниитилелиниң Тыва салбыры уруглар болгаш иазы четпээннер-биле чурттап турар черинин аайы-биле кижизидилге ажылын организастаарын болгаш ооң утка-шынарын улам ынай сайзырангайжыдар айтыыглар талазы-биле конференцияны бурунгу хүн Кызылга эрттирген.

Райкүүскомварның улус ооредилге килдистериниң эргелекчилери, школа директорлары, класстай дашкаар кижизидилге ажылының организакчылары болгаш өске-даа уруглар база иазы четпээннер-биле кижизидилге ажылы чорударынга хамаарылгалыг организацияларының төлөөлери конференцияның ажылынга киришкен.

«Уруглар болгаш иазы четпээннер-биле чүрттап турар черинин аайы-биле кижизидилге ажылын организастаарын болгаш ооң утка-шынарын улам ынай сайзырангайжыдар сорулгалар дугайында» илеткелди Тыва АССР-ниң чырыдыышкын министрининг оралакчызы П. Ф. Паршукова кылган.

Чугаалашкан айтыыг талазы-биле шиитпирин конференция хүлээн алган.

Кызылдың харылзаа белдиринде телеграфистерниң эзлчег бригадири Нина Ивановна Пахомова — коллективте хүндүткелдиг кижилериң бирээзи. Коллективке ол 30 чыл ажыңдаан, социалистиг чарыштың тиилекчизи.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

АТОМНУҢ ЧЫРЫЫ— НАЙЫРАЛДЫҢ ЧЫРЫЫ

Атомнуң энергиязын тайбың сорулгаларга ажыглаарын социалистиг күрүнелерниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планнарында улуг ужур-дузалыг деп санаан. Совет Эвилели оларга ол талазы-биле акы-дуңмалышкы дузаламчыны көргүзүп келген. Ооң идепкейлиг эртемтехниктиг дузаламчызы-биле ГДР-де, Болгарияда, Венгрияда, Чехословакияда атомнуг электростанцияларны тудуп турар. Оларны Польшага, Румынияга, Кубага тудары база планнаттынган.

Атомнуг электростанцияларга дериглелер салдарынга социалистиг өске-даа чурттар база киржи берген. Күш-ажылдың ындыг хуваалдазы экономиктиг улуг ажыктыг болган. ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XVI съездизинге чүве чугаалаш, СЭКП ТК-ның Чиргине секретары эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Атомнуг электростанцияларга дериглелерни бүдүрүп үндүрериниге ЭДЧ кежигүннери чурттарның эгелеп турар специализациязы болган кооперациязы кончуг улуг үжур-дузалыг». Социалистиг экономиктиг интеграцияның комплекстиг программазын өзүгаар ол күрүнезер агрегаттарны, херекселлдерни, материалдарны, артык кезектерни ам бүдүрүп үндүрүп эгелей берген. Бус пэидикчилери сепараторларны, тускай арматураны, транспорт-технологтуг дериглелерни бүдүрүп үндүрүп турар.

Специализациязының улам ынай ханылаары перспективада көрдүнген. Бүгү-эвилелдиң «Атомэнергоэкспорт» каттыжышкынга СЭТА-ның корреспондентизиниге, чижээ, Чехословакия — чаа АЭС-терге энергетиканың реакторларын болгаш улуг күүлүг бус генераторларын, Венгрия — атомнуг реакторлардан үнүп турар сугну арыглаарынга дериглелерни, Герман Демократтыг Республика — транспорт-технологтуг дериглелерни, Болгария — радиациядан камгаланыр херекселлдерни бүдүрүп үндүрер.

Акы-дуңмалышкы чурттарның эртемденнери болгаш инженерлери шинчилел болгаш конструктор ажылдарын кады чорудуп, реакторларга болгаш агрегаттарга шенелделерни тургузуп, технологтуг чаа үүлдерни кылын, херекселлдерни база конструкциялыг материалдарны солчуп турардар. Социалистиг экономиктиг интеграцияда бар кончуг улуг аргалар ол чурттарның улус ажыл-агыйынга атомнуг энергетиканы калбаа-биле ажыглаар арганы бээр.

Хөгжүлдениң комплекстиг

программазы

ПАРТИЯНЫҢ УГЛАНЫЫШКЫНЫ-БИЛЕ

«РСФСР-ниң кара эвес хөрзүннүг зонаның көдээ ажылагыйын улам ыңай хөгжүдер талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш СССЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын хүлээп алганындан бээр март айда 3 чыл болган. Партияның салган сорулгаларын амыдыралга боттандырар талазы-биле улуг ажылдарны бо зонаның областарында болгаш автономнуг республикаларында чорудуп турар. Партия болгаш совет органнарның кол кичээнгейин чер болгаш мал ажылын, көдээ тудугну хөгжүдеринче, мелиорация ажылдарын калбартырынче угландырган. СЭТА-ның корреспочдентилериниң дыңнадып турары болза:

КОЛ ЧҮВЕ — ТАРАА ШӨЛҮ

Орёл областың тараа шөлдери—кара эвес хөрзүннүг зонада эң улугларның бирээзи, миллион гектар ажыг черде чаптыган. Партияның кара эвес хөрзүннүг зонаны хөгжүдер талазы-биле ажылдап кылган хемчеглери үре-түңнелдиг салдарны чедиргенинден тараа шөлдериниң ажыктыг чоруу улгадып турар.

— Тараа бүдүрерин көвүдедири-биле шөлдериң структуразын эде көрген—деп, областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол агроному И. Саламахин чугаалаан. Бедик дүжүттүг «Мироновская—808», «Московская-35» деп кызыл-тасты, «Винницкий—3» деп арбайны, өске-даа культураларны тарып турар. Тараа культураларын ажылдап кылырын область хемчээлинге специализастаан. 150 мүң гектарга күзүн чажар тарааларны тарып турар. Бо бүгү хемчеглерни черниң культуразын бедидери-биле хары угда боттандырган. Амгы үеде области гектардан-на 30—40, харындаа 50 центнер дүжүттү ап турар. Мындыг дүжүттү чер болганга алырын сорулга кылдыр салган.

ҮЛЕТПҮР ҮНДЕЗИНИНЧЕ

Брянскиниң картофель өстүрүкчүлери «ийиги тараана» ажылдап кылырын үлетпүр үндезининче шилчиткен. Оон чижээн «Красногорский» совхозта А. И. Чижевскийниң механизастаан звенозунуң дуржулгазындан көрүп болур. Звено кежигүннери эрткен чылын 230 гектар черни ажылдап кылырынга хол-биле кылыр ажылды шуут ажглаваан. Бүгү ажылдарны машиналар-биле кылыр. Сорттаашкын пунктузунга хүнде 100 тонна картофельди олуртурунга белеткеп турар. Мооң мурнунда бо ажылга чүс кижи ажылдап турган болза ам чүгле 11 кижи ажылдап турар. Звено калбак олуртур агрегаттарны болгаш культиваторларны ажыглап, ажаал алыышкынны бөлүктеп ажылдаар арга-биле чорудуп турар.

Ол чорук кол ажылдарны чорударының хуусаазын, күш-ажыл база хөренги чарыгдалын кызырып турар. А. И. Чижевскийниң звенозу продукцияның бот-үнезин чиигедириниң күсели-биле эрткен чылын 56 мүң ажыг рубльди камнап алган. Звенонуң дуржулгазын өске ажыл-агыйларга нептередип, картофель өстүрер звеноларны улгаттыр каттыштырып, оларга 120—180 гектар черни быжыглап турар.

МЕЛИОРАСТААН ШӨЛДҮҢ АЖЫЫ

Новгород области дуржулга-мелиорация станциязының ишчилери культурлуг эдарның гектар бүрүзүнден-не 3 мүң чемгерилге единицазын алган. Каш чыл мурнунда аңаа малгаш-шалбаалыг участок турган. Ону шингээдип алырын хаалгыг дренаж тудар болгаш суггарылга системазын тургузары-биле эгелээн. Баштайгы күзүн ол черни андарарда гектарга 40 тонна торф-өдек холумаан төккен, а чазын сигенни тарыыр мурнунда тостос тонна минералдыг чемиш-чидилгени төккен. Участокту ажыглап эгелээнинин ийиги чылында-ла гектар чер 4 мүң ажыг чемгерилге единицазын берген.

Одар шөлүн кадагалаары-биле үш кижилиг бригаданы тургускан, оларга техниканы быжыглаан.

ГЕКТАРНЫ ДОЛУ АЖЫГЛААР

Владимир области Гороховецк районнуң Ленин аттыг колхозу Сасов шынаазын курдадып, мелиорастаан, гектардан 30—35 центнер тараны, 300 центнер ажыг картофельди, погааларны, хөй сигенни ап турар. Гороховецк районда черни мелиорастаар талазы-биле механизастаан көжүп чоруур колоннаның механизаторлары агротехниктиг хемчеглериниң комплекизин төлевилел өзугаар боттандырган, шынаадан чаалап алган 1000 гектар черни магадылал паспорту-биле дужааган. Владимир областың мелиораторлары бо чылын 11 мүң гектар курганнаан болгаш суггаттыг шөлдерни ажыл-агыйларга дужаар.

ХООРАЙ-БИЛЕ ДӨМЕЙ

Чувашияда Мариинск Посадск районда космонавт А. Николаев аттыг колхозтуң төвү Шоршель суурда чаа дөрт каът бажынны туткан. 64 колхозчу өг-бүле олче көжүп кирер. Оон чоогунда магазиннерлиг, столоваялыг, амыдырал хандырылга комплекстиг садыг төвүн тудуп турар. 2,5 мүң кижи турар ол суурнуң чингине планын өзугаар аңаа чурттарга бажыңнарын, культура бажыңын, эмнелгелерни, гостиницаларны, стадионну, өске-даа объектилерни тудар.

Автономнуг республиканың өске-даа ажыл-агыйлары төп суурларын эде тударының перспективтиг планнарын тургускан, ону боттандырып эгелээн.

(СЭТА-ның корр.).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

Социализмниң болгаш тайбыңның эрге-ажыктарынга

СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң чугаалары бүгү чурттарның хөй-ниитизиниң болгаш парлалгазының кичээнгейин кеззэде хаара тудуп келген. Бо-даа удаада базаа ындыг болган: ССРЭ-ниң профессионалдар звилелериниң XVI съездизинге Л. И. Брежневтиң чугаазын радиога болгаш телевидениеге дамчыдары уламчылап турда-ла, делегейде эң улуг дээн телеграф агентилелдери ол чугааның кол-кол белүүтерин удур-ла дамчыдып, оларның чугула болгаш боттуг бүдүштүүн онзалап демдеглевишаан, чугааның кол үүлдерин анализтей берген турганнар. Ол чугааже аажок улуг сонуургал болгаш кичээнгей черле билдингир болгаш дүрүм өзугаар болуушкун-дур. Коммунистиг тургузуушкунга Советтер чуртунуң кол-кол чедиишкиннери ол чугаада чырыткыландыр көргүстүнген, ол чугаа амгы үениң делегей амыдыралының эң чугула айтырыгларынга хамаарыштыр СССЭ-ниң туруш-бодалын илергейлеп турар.

Бышкан, сайзыраңгай социализмниң чурту—бистиң чуртувустуң экономиктиг, социал-политиктиг болгаш угаанбодал хөгжүлдезиниң талазы-биле Л. И. Брежневтиң салган сорулгалары социалистиг чурттарның парлалгазының, бүгү делегейде депшилгелиг күштерниң аажок улуг кичээнгейин хаара туткан. Ниитилелди революсчу өзу-биле чаартырының херээнге СЭКП-ниң, Совет күрүнеңиң кайгамчык улуг дуржулгазын ажылчы массаларның эрге-ажыктарынга тазарыштыр ажыглаар—СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазын ыяк анализтеп турар акы-дуңма социалистиг чурттарның парлалгазының бүгү-ле хөй санныг тайылбырларының кол утказы ындыг болуп турар.

Л. И. Брежневтиң чугаазының делегей амыдыралының айтырыгларынга хамаарыштыр бистиң чуртувустуң бодалы тайылбырлаттынган ол кеззэ даштыныга онза улуг сонуургалды болдурган. Ындыг айтырыгларны шиитпирлээрин СССЭ-ниң ханы боттуг болгаш ажыл-херекчи өзу-биле көрүп турарын делегей парлалгазы онзалап демдеглеп турар. Чижээлээрге, АКШ-тың «Нью-Йорк таймс» солунунуң айтып турарын өзугаар алырга, стратегтиг чепсегленишкиннерни кызыгаарлаар талазы-биле чаа керээни чарар дугайында чугаалажыышкыннарның чедиишкинниг болурунга, советамерик садыгажыышкыннының хөгжүдерин бергедедип турар моондактарны чок кылырынга, Европада чепсентиг күштерниң болгаш чепсегленишкиннерниң деңнелин кудуладырынга, Чоокку Чөөн чүк айтырыын шиитпирлээриниң аргазын дилеп тыварынга Совет Эвилелиниң сонуургалдыын Л. И. Брежнев база дагын тодаргай көргүскен.

Совет-америк харылзааларны таарымчалыг кылдыр хөгжүдерин Совет Эвилели улуг ужур-дузалыг кылдыр көрүп турарын сеткил ханыышкынбиле демдеглевишаан, АКШ-тың парлалгазы ол харылзаларны улам ыңай экижиде-ринге болгаш калбартырынга шуут удур туржуп турар ындыг байдалдарны СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары айтып, ооң-биле кады ССРЭ-ниң талазындан «шериг кыжаныы» дээр даап бодаашкын дугайты хоп-нүүлүү кампанияны барыын талада калбартып турарын, америк албан-дужаалдыг кижилерниң Совет Эвилелиниң иштини херектерин холгаарлаар дээр шуут орадаажыышкыннарын шыңгыы буруу шапканын онзалап демдеглеп турар.

Профэвилелдериниң XVI съездизинге Л. И. Брежневтиң чугаазында делегей политиканың талазы-биле кирген бүгү-ле тодаргай, боттуг түңнелдерни болгаш саналдарны анализтеевишаан, Польшаның «Трибуна люду» солуну «Леонид Ильич Брежневтиң чугаазы СЭКП-ниң XXIV съездизинге хүлээп алдынган болгаш XXV съездиге улам хөгжүттүүген Тайбың программазын Совет Эвилелиниң чайгылыш чок шыны-биле боттандырып турарының база бир бадыткалы болур» деп айыткан.

(СЭТА).

Индияга болган соңгулда түңнелдери

Чоокку үеге чедир оппозицияга турган тос партиялардың бөлүү болур Джаната партиниң парламент фракциязының баштыңы М. Десаи Индияның чаа премьер-министри болу берген. Парламентиниң кудуку палатазынга март 16—20-де болган соңгулдаларга ол бөлүк тиилээн болган чагырыкчы партия болуп, Индий национал конгрессти солаан. Джаната партиниң болгаш ооң-биле кады хөделип турган Демократия дээш конгресстиң үлүүнге палатада 542 депутаттарның 298-и ам оларны болу берген.

Чазактың баштыңының албан-дужаалыындан халашкан Индира Ганди улустуң шиитпирин кандыг-даа негелде чокка хүлээп алыр болгаш ооң баштап турар партиязы-биле кады оппозицияга туруп алгаш, нацияның мурнунда туруп турар сорулгаларны шиитпирлээринге дузаны көргүзеринге белен мен деп медеглээн.

Индий национал конгресс партияның соңгулдаларга улуг аштырыышкыны хөй-хөй хайгааракчыларга хенертен болган алдептиг түүл аянныг болган. Ынчалза-даа Индияның политиктиг болгаш социал-экономиктиг хөгжүлдезинде сөөлгү үеде болган угланыышкыннарның анализи чурттуң амыдыралынга ындыг өскерлиишкиннің болурунга хөй чылдагаанар бар турган деп түңнелди кылырынга чедирип келген.

Мурнунда болган соңгулдаларга ИНК партия «ядыы чорукту чок кылыр» деп лозуңну идип үнүргеш, тиилээни билдингир болгай. Оон соонда И. Гандиниң чазаа улус массаларның амыдырал байдалдарын экижидер сорулга-биле эдээн каш социал-экономиктиг программаны, ооң иштинде «20 үүлдериниң программазын» ажылдап кылган. Ынчамыже программаны күүседири хөренгитен аңгыларның удурланыышкынына таварышкан. Хөй санныг чугула хемчеглериниң чүгле чартыы күүсеттинген азы шуут күүсеттинмээн болган. Ядыылар биле байларның аразында ылгал кызырылбаан. Улуг монополиялар чазактан алаан каш чиигелделерни алган. Индий тараачыларның улуу-биле ынанып турганы аграр реформа штаттарның администрациязының шүүшпеп чоруунун болгаш, а чамдыкта харын будуддуруушкун кылганының ужуруидан чедир кылдынмаан. Тараачыларның улуг таарымнас чоруун өг-бүлени планнаарының программазын, өскээр чугаалааргa, чаш уруглар төрүттүнерин кызыгаарлааны болдурган.

20 айлар бурунгаар тургускан онза байдалдың үезинде профэвилелдериң ажыл-чорудулгазын кызыгаарлаан, ажыл саксадыышкыннарын хөраан. Бо бүгүнү хөрөнгитеннер ажылды чоннарның эрге-ажыктарынче халдаарынга ажыглаан.

Бодунун соңгулда мурнунда аазаашкыннарын болгаш программаларын күүседир дээш И. Гандиниң чазаа чүү-даа кылбаан дээр болза, частырыг болур. Ынчанмыже болдунган частырыгларны болгаш эргечагырганы шын эвес ажыглааның ИНК-га удурлаиган партиялар болгаш бөлүктер кылбаа-биле ажыглааннар. ИНК-ның база бир четпес үүлү болза бүгү чурттуң хемчээлинге демократтыг болгаш национал-хосталгалыг күштер-биле хөделиишкиннериң чангыс аай болурундан ойталааны болган. Ындыг болганда Джаната партиниң бөлүү бо соңгулдаларда чангыс аай күш болуп хөделгеш, демократтыг күштериң аразында чангыс эптиг чогун болунга ажыктыг кылдыр болдуруп шыдаан.

Соңгукчуларның шиитпири мырыңай тодаргай. Индияның улус массалары боттарының кол чугула айтырыгларын дораан шиитпирлээрин манап турар.

А. БИРЮКОВ.

(СЭТА).

ГЭС ХОЛЛДУҢ МЕДЕГЛЕЛИ

НЬЮ-ЙОРК. ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазынга бедик үнелелди АКШ-тың Коммунистиг партиязының Чиңгине секретары Гэс Холл берген.

Ол төөгүлүг чугаада амгы үениң эң чугула айтырыгларының тодаргай, дайынчы, аңгы талазы-биле анализи бердинген. Ол айтырыгларны шиитпирлээри кижи төрелгетениң улам ынайгы депшилгезинге идигни бээр деп, СЭТА-ның корреспондентизинге интервьюзунга ол медеглээн. Ол болза бүгү делегейге тайбыңны хевээр арттырары болгаш быжыглаары, чепсекти эндере бүдүрерин соксадыры болур.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазында дайынның кыпсыкчыларынга сагындырыг болгаш чаагай тура соруктуг кижилерге тайбыңны чедип алыр дээш дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынга улам ынай депшилгени чедип алырынче кыйгырыг бар деп, оон ынай Гэс Холл уламчылаан. Ол чугаа СЭКП-ниң, ССРЭ-ниң чазааның болгаш бүгү совет улустуң тайбыңны доктаамал болгаш быжыг болдурар, үрегдекчи ядролуг дайынның айылын кеззэ мөңгеде чок кылыр дээш бүгү чүүлдерни кылырынга беленчиң дугайында херечилел болур.

«Кижиниң эргелерин камгалаар» деп чылдак-биле социалистиг чурттарның иштики херектеринче холгаарлаар дээр Барыын чүкте орадажыышкыннарга Л. И. Брежнев шиитпирлиг ойтур шавыышкынны берген деп, АКШ-тың Компартиязының Чиңгине секретары ооң ынай медеглээн. Кижиниң эргелерин ылап-ла капиталистиг делегейде, ооң иштинде Каттышкан Штаттарда эң-не улуубиле хажыдып, үреп турары бүгүдеге билдингир деп, ол айыткан. Ынчангаш өске чурттарда кижиниң эргелерин «хажыдып үреп турарының дугайында Вашингтониуң албан-дужаалдыгларының демогоктуг болгаш чөңгээлиг чугааларынга Л. И. Брежнев шын болгаш чогуур үезинде харыыны берген деп саналр мен.

Бодунун чугаазы-биле Л. И. Брежнев кижи төрелгетениң улам ынай депшилгези дээш демиселге чаа салыышкынны киирген деп, Гэс Холл онзалап демдеглээн.

Кады ажылдажылганың өзузу-биле

«Конела» дээр финляндия совет садыг фирмазы бодунуң ажыл-чорудулгазының 30 чыл оюн бо чылдың мартта демдеглеп эрттирер. Ол фирманы 1947 чылда совет автомобильдерни, тракторларны, мотоциклдерни Финляндияга садыглаары-биле үндезилеп тургускан. «Конела» садыының хемчээлинин талазы-биле Финляндияда автомобиль садыглап турар фирмаларның аразында 4—5 черни ээлеп турар. «Конеланың» доктаамал чедиишкиниг болуп турар чоруу эн-не бедик негелделерге дүгжүп турар совет техникага фин автосонуургактарның бүзүрелиниң көргүзүү болур. Совет автомобильдерни садарының болгаш техниктиг ажаалдазын кылырының талазы биле төптерниң четкилерин ол фирма сөөлгү чылдарда чуртта тургускан.

ЧУРУКТА: «Конела» фирманың Туркуда автомобиль садыглаар төвү.

СЭТА-ның фотохрониказы.

КЕРЭЭГЕ АТ САЛГАН

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республика биле Венгр Улус Республиканың аразынга найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-бодунга дузалажылга дугайында керээге ГДР-ниң найысылалыга байырлалдыг байдалга ат салган.

Керээге ГДР-ниң талазындан — ГСЧП ТК-ның Чиңгине секретары, ГДР-ниң Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы Э. Хонеккер, ВУР-нуң талазындан—ВСАП ТК-ның Бирги секретары Я. Кадар болгаш ВУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Д. Лазар олар ат салганнар.

ВУР-НУҢ ТАРАА ШӨЛДЕРИНДЕ КҮШ-АЖЫЛ

БУДАПЕШТ. Чурттуң тараа шөлдериндеи бо хүннерде кээп турар кыска медээлер венгр чер ажылдакчыларының күжениишкиниг күш-ажылын илередип турар. Бешки беш чылдың ийги чылында көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле социалистиг бедиткен хүлээлгелерни алгаш, олар часкы тарылга ажыдын кыска хуусаалар иштинде бедик шынарлыг чорудар, эки дүжүттүң үндезиниң салыр деп шиитпирлеп алганнар. Амгы үеде чурттуң мурнуу районнарында эрте быжар чазын тарыыр тарааларың чаштырылгазын дооскан, өске артканнарында ол ажылдар ниидин түлүк.

(СЭТА).

АФРИКАНЫҢ ШЫНЧЫ ЭВИЛЕЛЧИЗИ

ЛУСАКА. (СЭТА-ның корреспондентизи). Африканың улустарының хамаарышпас чорук дээш, диптиң мурнуу чүгүн долузу-биле хостаары дээш демиселинге Совет Эвилели шынчы эвилелчи боош кеззэде туруп келген болгаш туруп турар деп, Замбияның президентизи К. Каунда медеглээн.

Бистиң чурттарывыстың аразында үре-түңнелдиг кады ажылдажылга сөөлгү үеде чугаа чокка улгаткан болгаш оларны улам ыңай хөгжүдеринге бүгү аргалар бар деп, президент демдеглээн.

Замбияның даштыкы политиктиг угланыышкынының үндезининде кала-даа каттышпазының принциви туруп турар деп, К. Каунда база катап онзалап демдеглээн. Ол чүл дээрге бис бүгү чурттарның болгаш улустарның аразында харылзааларны хөгжүдери дээш туржуп турарывыс ол болур.

Намибияда, Зимбабведе болгаш Мурнуу Африка Республикада кижиниң эргелерин каржызы-биле үрээринге, Африканың мурнуу чүгүне расизмиң болгаш фашизмиң тергиведии хевээр арттырарынга боо-чепсекти, нефтини садары-биле база өске-даа хөделиишкиннери-биле арганы берип турар барыын чүк күрүнелерин Замбияның президентизи шыңгыызы-биле шүүмчүлээн. Бир эвес Барыын чүк апартеидтиң болгаш расизмиң өзу-чурумнарын шынаа-ла чок кылыр деп күүсөө болза олар чаңгыс-даа хүн иштинде турып шыдавас ийик деп, президент чугаалаан.

Ындыг байдалдарда Родезияның айтырыын таайбың шиитпирлээр аргазы чок апарган болгаш чүгле боочепсектиг демиселдиң аргазы арткан деп, Замбия санап турар. Фронт чоогунуң күрүнеези болганда база АЧЭ-ниң киржикчизи болганда хосталга дээш демиселчилерге идепкейлиг дуза чедиреринде Замбия бодунуң дорт хүлээлгезин кылдыр көрүп турар деп, К. Каунда медеглээн.

В. НОВИКОВ,

В. СКВОРЦОВ.

БҮГҮ ЧУРТТАР—АЛЧЫЛАР БОЛУР

ССРЭ-ниң садыг-үлетпүр палатазының «Экспоцентр» деп каттыжыышкынын Москвада тургускан. Даштыкы бүгү чурттарның делгелгелерин болгаш ярмаркаларын Совет Эвилелинге эрттирер ажылды ук каттыжыышкын чорудар.

Чуртка делгелге хөрзүниң дыка калбарганы-биле чаа каттыжыышкынны тургускан деп Бүгү-эвилелдиң садыг-үлетпүр палатазының төлээлекчизи СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнаткан. Делегей көрүүлдери — даштыкы экономиктиг харылзааларны быжыглаарының болгаш байлакшыдарының ажылагыйжы эгезин тургузарының идегелдиг чепсээ бооп турар. Бистиң чуртувус ындыг харылзааларны бүгү талалыг хөгжүдеринче кеззэде чүткүп келген болгаш идегелдиг тургускан, садыг-харылзаа база эргем-техниктиг кады ажылдажылга болза тайбыңны быжыглаарының чугула чепсээ бооп турар деп санап келген.

Сөөлгү чылдарда ЭДЧ кежигүннери чурттарның экономиктиг садыг харылзаалары дыка быжыккан. Социалистиг экономика интеграциязын улам ыңай ханыладырының болгаш хөгжүдериниң комплекстиг программазын хүлээп алган болгаш ону чедиишкиннинг боттандырып турар. Акыдуңма чурттар-биле садыглажыышкын дугайында чазактар аразының үр хуусаалыг янзы-бүрү дугуржулгаларын чарган, совет организацияларының болгаш АКШ-тың, Францияның, ГФР-ниң, Японияның база өске-даа күрүнелериниң кол-кол фирмаларының аразында кады ажылдажылга дугайында дугуржулгаларга ат салган. Хөгжүп турар чурттар-биле бистиң даштыкы экономиктиг харылзааларывыс дыка быжыккан.

Совет Эвилелиниң бодунуң партнерлары-биле экономика база садыг кады ажылдажылгазының чайыннанчак чижээ болза делегей делгелгелери болур. Ындыг делгелгелерни Совет Эвилелинге 1964 чылдан бээр эрттирип келген, даштыкы ажыл-херекчи бөлүктерниң ортузунга улуг сонуургалды болдурган, чүге дизе совет садыгның аргазын билип алыр база Совет Эвилели-биле быжыг садыг харылзаазын тургузар дээш даштыкы дыка хөй фирмаларның эрге-ажыынга ук делгелгелер бараан бооп турар.

Бистиң чуртувуска эрттирип турар делгелгелерниң киржикчилери доктаамал өзүп турар. Чижээ, 1970 чылда ССРЭ-ге делегейниң 94 көрүүлдезин эрттирген болза, эрткен чылын 237-ни эрттирген. Ол хире хөй санныг делгелгелерни организастаарының болгаш эрттиреринің бүгү системазы ооң организаторларының мурнунга чаа сорулганы салып турар. Оларның бирээзи— күүлүг делгелге баазазын тургузары. Садыг-үлетпүр палатазының делгелгелер девискээрлерин калбартыр болгаш экижидер талазы-биле хемчег ап турарының ужуру-даа ында. Ынчангаш эвилелдешкен республикаларның найысылалдарынга делгелгениң чаа павильоннарын тударын көрген. Москвада, Кызыл Пресняда делегей делгелгезиниң комплекстиг тудуун калбарты берген, ону амгы үениң техниктиг херекселдери-биле дериир. Ында даштыкы чурттар-биле делегей садыглажыышкынын болгаш эртем-техниктиг харылзааларның төвүн база тудуп турар.

Совет Эвилелинге эрттирип турар делгелгелерниң тематиказының янзы-бүрү бооп турары, бистиң чуртувустуң болгаш даштыкы күрүнелерниң аразында ажыл-агыйжы харылзааларны быжыглаарынга оларның өзүп турар ролю —ССРЭ-ниң садыг-үлетпүр палатазының «Экспоцентр» деп чаа каттыжыышкынын тургузарынга чедирип келген.

СЭТА-ның корр.

БОТТУГ ХАРЫЫ-ДАА ЧОК

ВЕНА. (СЭТА). Төп Европага чепсектиг күштерни болгаш чепсегленишкиннерни удурдедир кызырарының дугайында чугаалажыышкыннарның киржикчилериниң ээлчеглиг пленарлыг хуралы аңаа болган. Ук хуралга англи делегациязының баштыңы чүве чугаалаан.

Барыын чүктүң делегацияларының төлээлекчизи журналистер-биле ужуражыышкынга «асимметриялыг кызырыышкыннарын», тодаргайлаарга, түңнелинде барып Барыын чүк шериг талазы-биле артык күштүг чорукту алыр апаар. Дужа келбиже, дуугай кылыр кызырыышкыннар дугайында билдингир бадыткаашкыннарны каштаан. Венада чугаалажыышкыннар үеинде ийи таланың шериг күүлерин улгаттырбас дугайында социалистиг чурттарның санылыга боттуг харыыны ол бербээн.

Чугаалажыышкынларның амгы, он бирги удаазында Барыын чүктүң салдыкпас туружу кайы-кайызынга таарыжыр дугуржуушкуннарны чедип алырынга Барыын чүктүң ам-даа белен эвезиниң дугайын херечилеп турар деп, Польша Улус Республиканың делегациязының төлээлекчизи СЭТА-ның корреспондентизибиле беседазынга демдеглээн.

Төп Европага шериг саныын көвүдетпезинден бодунуң ойталап турарын бадыткаарыбиле Барыын чүктүң делегацияларының эпти-ле сылдаг кылдыр ажыглап турганы «дүүшкек эвес чоруктар» дугайында айтырыг кызырар деп турар девискээрде шериглерниң санының дугайында албан хуузунун медээлерин чугаалажыышкыннарга ийи таланың киргениниң соонда херек чок апаар болгай. Ындыг турбуже кызырарының херек кырында боттуг эвес схемазындан Барыын чүк ам-даа салдынмайн турар. Ол схеманы өзугаар алырга, Барыын чүк күрүнелериниң кызырарынга белен болуп турарындан барык-ла ийи катап хөй шериин социалистиг чурттар кызырар ужурлуг болуп турар. Ындыг негелделер социалистиг чурттарга таарышпас болуру угаан-сарыылдыг кижи бурузунге-ле билдингир-дир деп, ШУР-нуң делегациязының төлээлекчизи демдеглээн.

Амдыызында чугаалажыышкыннар чоруп турда, ук девискээрге боттарының чепсектиг күштерин көвүдеринден чугаалажыышкыннарның киржикчилериниң ойталаарының эргежок чугулазынга хамаарыштыр СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтин ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге чугаалаан үүлдери Вена чугаалажыышкыннарын бурунгаар шимчедиринге улуг ужур-дузалыг болуп турар деп, ол оон ыңай онзалап айыткан.

ССРЭ бодунуң эвилелчилери-биле кады чогум-на ону чаңгыс удаа эвес саналдап келген дээзиниң дугайында Л. И. Брежневтиң сестеринче онза кичээнгейни угландырар бодай-дыр мен. Бис Төп Европага бодувустуң чепсектиг күштеривистиң дайынчы саныын эдээн каш чыл улаштыр көвүдетпейн келген бис дээзин Л. И. Брежнев онзалап демдеглээн болгай. Бистиң ол үлегеривисти НАТО-нуң чурттары канчаар көргенин? Олар боттарының чепсектиг күштерин ында көвүдетпишаан турар-дыр.

Ындыг болганда, Вена чугаалажыышкыннары ооңум хөгжүп, аңаа боттуг түңнелдер чедип алдынмайн турарының чылдагааны Барыын чүктүң боттуг эвес туружундадыр, ындыг туруш чугула сорулганы— политиктиг чавырлыышкынга шериг чавырлыышкының немээрин боттанмырарынга бараан болбайн турар деп, ШУР-нуң делегациязының төлээлекчизи түңнелинде медеглээн.

Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

БАСКЕТБОЛИСТЕР МАРГЫЛДААЗЫ

Баскетболга херээжен спортчулар аразынга Тыва АССР-ниң бирги чери дээш маргылдаа Кызылга үш хүн үргүлчүлээш, доозулган. Оюннар—ийи бөлүкке эрткен.

Эң шыырак — бирги бөлүкке республика чемпиону ат дээш солун ужуражылга Кызылда уругларның спорт школазының аныяк баскетболистери-биле «Медик» командазының аразынга болган. Спортзалга олурган көрүүчүлер бо ужуражылгага арга-дуржулгазы бедик, хөөчүн спортчуларлыг «Медик» командазының ойнакчылары удар боор деп органнар.

Оюн-даа эгелээн. Уругларның спорт школазының уруглары кашпагай, аваангыр, чараш ойнап тургаш, удурланыкчызының тырыкызынче мячикти улай-улай киир октап-ла турганнар. Оюннуң ниити түүнели 56:48 болуп уругларның спорт школазының командазының тиилелгези-биле доозулган. Бо бөлүкке үшкү черни Кызылдың башкы институдунуң студентилери эзлээннер.

Ийиги бөлүкке республиканың чеди районнарындан келген спортчулар ойнаан. Түүнел оюнда Чөөн-Хемчик биле Барыын-Хемчик районнарның баскетболистери ужурашкан. Маңаа оюннуң эгезинден тура-ла чөөн-хемчикчилер ылгалып эгелээннер. Олар уй маргылдаага эки белеткелдиг келгенин көргүзүп, чараш ойнаарының талазы-биле удурланыкчызындан оранчок ылгалдыын көргүзүп, барыын-хемчикчилерни чииги-биле 44:19 санга утнан. Ыракы Мөңгүн-Тайгадан келген уруглар бо бөлүкке үшкү шаңналдыг черни алган.

Кызылдың уругларның спорт школазының баскетболистери-биле Чөөн-Хемчик районнуң шилиндек командазынга республиканың күш-культура болгаш спорт комитединиң шилчиир кубоктарын, бирги чергениң дипломнарын, турасхаалдыг вымпелдерин, а командаларның ойнакчыларынга өртектиг белектерни тывыскан.

ЧУРУКТА: Чөөн-Хемчик районнуң шилиндек командазының кежигүнү Клавдия Оржак эрткен маргылдаага эң хөй санны удурланыкчызының тырыкызынче киирген.

«СПАРТАКТЫҢ» ЧЕМПИОННАРЫ

Хостуг хүрешке «Спартак» эки тура спорт ниитилелиниң команда болгаш хууда бирги чери дээш маргылдаазы эрткен дыштаныр хүннерде республика найысылалынга болуп эрткен. Анаа ол ниитилелдиң 60 ажыг эң шыырак мөгелери киришкен. Оларның аразында ССРЭ-ниң 5 спорт мастерлери, 10 кандидаттар болгаш 20 ажыг бирги разрядтың мөгелери хүрешкен.

Эң чиик дензиге «Спартактың» бо чылгы чемпиону атты Хову-Аксыдан келген Евгений Куулар чедип алган. Хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери Валерий Оюн 52 килограммга болган хүрешке бирги черни алган. Ол хевис кырынга үнүп келгеш чараш, аваангыр, кашпагай аргаларны ажыглап тургаш, бодунуң удурланыкчыларының хөй кезиин арыг октаан.

57 килограммга күжүн шенешкен мөгелериниң саны хөй болган. Маңаа хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери Анатолий Кара-Сал шылгараан. Кызылдың башкы институдунуң студентизи Виктор Достай 62 килограммга, Александр Хомушку 68 килограммга, Кызылдың № 2 ортумак школазының өөреникчизи Олег Донгак 74 килограммга, спорт мастеринге кандидат Вячеслав Кара-Тоннуг 82 килограммга, Леонид Симаков 90 килограммга болгаш эң аар дензиге Валерий Араптан олар «Спартактың» чемпиону аттарын чедип алганнар.

Кызылдың башкы институдунуң студентилери команда талазы-биле бирги черни алгаш, шилчиир кубокту, бирги чергениң дипломун чаалап алган. Красноярскиниң политехниктиг институдунуң Кызылда филиалының студентилери — ийиги, автоорук техникумунуң сургуулдары — үшкү черлерни эзлээннер.

Дензи аайы-биле шаңналдыг черлерни алган спортчуларга өртектиг шаңналдарны, хүндүлел бижиктерни тывыскан.

ЧУРУКТА: маргылдаа үезинде.

В. ЧАДАМБАНЫҢ фотолары.

АНЫЯК ШЫДЫРААЧЫЛАР

Республиканың бирги чери дээш шыдыраа маргылдаазы школачылар аразында эгелээн. Ында Каа-Хем, Мөңгүн-Тайга, Өвүр, Таңды, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик районнарның болгаш Кызыл хоорайның школаларындан он дөрт оолдар, он дөрт уруглар киржип турар. Маргылдааның киржикчилери швейцар системазы ёзугаар хүнде ийи катап ойнаар.

Школачылар чемпионадының кол соруулгазы болза аныяк шыдыраачыларны эстүрери болгаш шилиндек шыдыраачыларны тывары болур.

Болуп эрткен ийи салыгның сөөлүнде Кызыл хоорайдан А. Кольчиков, Н. Кунаа, Каа-Хемден М. Лыткин, уруглардан Мөңгүн-Тайгадан Н. Хертек, Өвүрден Г. Монгуш, Каа-Хемден Н. Лыткина, Кызылдан Л. Емельянова аштырыышкын чок ойнап турарлар.

А. ДЫРТЫЙ-ООЛ.

ТОСКУ САЛЫГ СООНДА

Республиканың «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң шыдыраага бирги чери дээш маргылдаазы Кызылдың шыдыраа клувунда чоруп турар. Ында бирги разрядтыг 14 көдээ спортчу киржип турар. Оларның аразында республика чемпиону, Өвүрнүң төлөөзи К. Оржак, хоочун шыдыраачылар Б. Ламаш-оол, (Чөөн-Хемчик), М. Мөңгүш-оол (Улуг-Хем), Б. Хомушку (Таңды) болгаш өскелер-даа бар.

Секи салыгда республика чемпиону Оржак Кызыл-оол маргылдааның мурнуку одуруунда чоруп орар Хомушку Буянды уткан. К. Ондар (Таңды) Б. Дуюгбанны (Улуг-Хем), М. Мөңгүш-оол (Улуг-Хем) Ш. Монгушту (Чөөн-Хемчик), М. Монгуш (Өвүр) Д. Будуну (Эрзин), Б. Ламаш-оол (Чөөн-Хемчик) М. Идамны (Кызыл) уткулаан. С. Доңгак-биле К. Донгак (кайызы-даа Чөөн-Хемчик) оларның салыы хайым болуп доозулган.

Тоску салыгда Б. Хомушку К. Доңгакты, Д. Буду Б. Дуюгбанны, С. Доңгак Д. Монгушту тус-тузунда уткулаан. Арткан салыглар соңгаарлаттынган.

М. Идам, М. Мөңгүш-оол олар мурнунда ойнаттынмаан салыгларын ойнааш, бир-бир санны немеп алганнар.

Тоску салыгның соонда хоочун шыдыраачы Таңды районнуң төлөөзи Хомушку Буянды 7,5 санны алгаш, өврүн мурнай берген. Оон дараазында Ондар Куштааран (Таңды) 6,5, Оржак Кызыл-оол (Өвүр) 6, Мартемьян Мөңгүш-оол (Улуг-Хем) 5,5 санныг чоруп орарлар.

М. Идам (Кызыл) К. Доңгак (Чөөн-Хемчик) олар маргылдаада киржип турар спортчуларның эн-не аныяа, ынчалза-даа шыдыраа теориязын эки билирин оларның дидим, чараш көштери херечилеп турар.

А. ДАВАА.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАРТ 29-ТА

МОСКВАДАН

10.00—Мөдөөлер.
10.10—Эртенги гимнастика.
10.30—«Хоглуг үнер».
10.45—Уругларга эртем-нептерелдеглиг фильмнер программазы: «Биеге өөнүктеривис», «2 «А»-дан дузалакчылар», «Онзагай чүве чок».
11.45—«Сөөннер чуртунда». Телемуальтфильмниң баштайгы көргүзүлгези.
12.15—«Дириг амытаннар делегейинде». Дамчыдылганы журналист В. М. Песков эрттирер.

КЫЗЫЛДАН

13.15—«Бонивурнун чүрээ». Уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы.
14.20—15.40—Чаңсар.

МОСКВАДАН

15.40—«Алдын шайба» клубтун шаңналы дээш».
16.25—«Авалар школазы».
16.55—«Кудиновка бачым дөрт хонук». Автору В. Тучков. Телешниниң баштайгы көргүзүлгези. 1-ги сериязы.
18.30—Ворошиловград областың ажылчы чоннарының социалистиг чарыжы. Дамчыдылгага Украинаның Компартиязының Ворошиловград обкомунун бирги секретары Б. Т. Гончаренко киржир.

КЫЗЫЛДАН

19.15—Телемедөөлер.
19.30—«Сөөлгү караван». Документалдыг фильм.
19.40—«Челөөш». Дамчыдылга.
20.20—Телемедөөлер.
20.35—Чарлаалар.

МОСКВАДАН

20.40—«Кижи болгаш хоойлу». Профессор А. А. Безуглов эрттирер.
21.10—«Экранда — кинокомедия». «Селиктиг куда». Уран-чечен фильм.
23.00—23.30—«Үе». Информастыг программа.

АГААР

Кызылдың агаар станциязының медөөзи ёзугаар алырга, богун республикага болгаш Кызылга көжүп турар булуттаар, чагбас. Хаттын дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы барыын районнарга 5—10, өскелеринге 0—5, Кызылга 2—4 градус чылыг болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

1977 чылда хамааты ужар үүлдүн өөредилге черлеринге аныяктарны чыып алырын Хамааты ужар үүлдүн Красноярск эргелели чарлап тур:

ДЭЭДИ ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНГЕ:

Хамааты ужар үүлдүн инженерлериниң Ригада, Киевте болгаш Москвада институттарында: механиктиг, электротехниктиг, радиотехника, аэропорттар (чүгле Киев институдунга), автоматика болгаш саналга техниказының факультеттеринге, кывар-чаар материалдар факультединге (чүгле Киев институдунга), инженер-экономика факультединге (чүгле Рига болгаш Киев институттарынга) хүлээп алыр.

Институттар самолёттарны болгаш шимчедикчилерни ажыглаар талазы-биле, самолёттарның авиахекселдерин болгаш электродерилгелерин ажыглаар, самолёттарның радиодерилгелерин болгаш саналга машиналарын ажыглаар талазы-биле, агаар транспортунуң экономиказының болгаш организастаашкынының, аэродромнар тударының, ужар үүлдүн кывар-чаар материалдарын шеңээр болгаш ажыглаар талазы-биле инженерлерни белеткээр.

Автоматика болгаш саналга техниказының база инженер-экономика факультеттеринге хереэженнерни база хүлээп алыр.

Өөренир хуусаазы 5 чыл 6 ай.

Хамааты ужар үүлдүн Ленин орденниг академиязынга штурманнар факультединге. Академия инженер-штурманнары болгаш агаар шимчээшкинин башкарар талазы-биле инженерлерни белеткээр.

Өөренир хуусаазы 4 чыл.

Хамааты ужар үүлдүн Актюбинскиде ужудукчуларның дээди училищезинге. Училище хамааты ужар үүлдүн бүдүрүлге черлеринге ажылдадырыбыле инженер-ужудукчуларны белеткээр.

Өөренир хуусаазы 4 чыл 2 ай.

Бүгү дээди өөредилге черлеринге математикага (бижимел болгаш аас-биле), физикага (аас-биле) орус дыл болгаш литературага (бижимел-биле) киреринiң шылгалдаларын дужаар.

Киреринiң шылгалдаларын август 1-ден 25-ке чедир чорудар.

Документилерни июнь 20-ден июль 31-ге чедир хүлээп алыр.

ОРТУМАК ТУСКАЙ ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНГЕ

1. Хамааты ужар үүлдүн авиатехниктиг училищелери:

ЕВГОРЬЕВСКИНИҢ УЧИЛИЩЕЗИ: самолёттарны болгаш авиашимчедикчилерни ажыглаар талазы-биле техниктерни база транспорт болгаш нефтини, газты шыгжаарының талазы-биле техниктерни белеткээр.

ВЫБОРГТУҢ УЧИЛИЩЕЗИ самолёттарны, вертолёттарны база авиашимчедикчилерни техниктиг ажыглаарының талазы-биле техниктерни белеткээр.

ИРКУТСКИНИҢ, КИРСАНОВСКИНИҢ, ТРОЦИЦКИНИҢ БОЛГАШ ФРУНЗЕНИҢ УЧИЛИЩЕЛЕРИ самолёттарны болгаш авиашимчедикчилерни ажыглаар талазы-биле техниктерни белеткээр.

РЫЛЬСКИНИҢ УЧИЛИЩЕЗИ самолёттар башкарарының болгаш хондурарының, чер кырында радиохекселдерин техниктиг ажыглаарының талазы-биле радиотехниктерни белеткээр.

КРИВОЙ-РОГТУҢ БОЛГАШ МИНСКИНИҢ УЧИЛИЩЕЛЕРИ самолёттарның радиодерилгелерин техниктиг ажыглаарының талазы-биле радиотехниктерни, ужар үүл хекселдерин болгаш электродерилгелерни ажыглаар талазы-биле техник-электриктерни, самолёттарның радиодерилгелерин техниктиг ажыглаарының талазы-биле радиотехниктерни белеткээр.

РИГАНЫҢ УЧИЛИЩЕЗИ самолёттарның агаарга шимчээшкинин башкарар талазы-биле диспетчерлерни, самолёттар башкарарының болгаш хондурарының черде радиохекселдерин техниктиг ажыглаарының талазы-биле техниктерни белеткээр.

3. Хамааты ужар үүлдүн ужудукчулар училищелери:

БУГУРСЛАННЫҢ БОЛГАШ КРАСНОКУТСКИНИҢ УЧИЛИЩЕЛЕРИ самолёттар ужудукчуларын белеткээр.

КРЕМЕНЧУГТУҢ УЧИЛИЩЕЗИ самолёттарның болгаш вертолёттарның ужудукчуларын белеткээр.

КИРОВОГРАДТЫҢ УЧИЛИЩЕЗИ штурманнарны, а ол ышкаш самолёттарның агаарга шимчээшкинин башкарар талазы-биле диспетчерлерни белеткээр.

Хамааты ужар үүлдүн ужудукчу-штурман болгаш ужудукчу-техниктиг училищелеринге «Хамааты ужар үүлдүн ужудукчузу», «Хамааты ужар-үүлдүн штурмэны» деп тускай эртемнерге бо чылдың сентябрьда 17-ден 22 чедир харлыг, ортумак эртемниг, кадыкшылының талазы-биле ужудукчу ажылынга тааржыр ССРЭ-ниң эр хамаатыларын хүлээп алыр.

«Ужудукчу» тускай эртемге өөренирiниң хуусаазы —2 чыл 10 ай, «штурманга»—2 чыл 6 ай өөренир.

Ужудукчу-штурман болгаш ужудукчу-техниктиг училищелерге «Самолёттарның агаарга шимчээшкинин башкарар талазы-биле диспетчер» деп тускай эртем талазы-биле өөредирибиле 17-ден 25 чедир харлыг ортумак эртемниг, кадыкшылының талазы-биле хамааты ужар үүлге ужудукчу ажылынга тааржыр, ССРЭ-ниң эр хамаатыларын хүлээп алыр.

Өөренир хуусаазы 2 чыл 6 ай.

Хамааты ужар үүлдүн авиатехниктиг училищелеринге ортумак эртемниг, кадыкшылының талазы-биле хамааты ужар үүлге тааржыр 17-ден 25 чедир харлыг эр кижилерни хүлээп алыр.

Өөренир хуусаазы 2 чыл 9 ай.

Училищелерге билдириишкиннерни июнь 1-ден июль 25-ке чедир хүлээп алыр.

Киреринiң шылгалдаларын июль 10-ден август 5-ке чедир математикага (аас-биле), орус дылга болгаш литературага (сочинение) дужаар.

Училищелерге киреринiң күзээннер Хамааты ужар үүлдүн Красноярск эргелелинiн хүлээп алыр комиссиязынга боду-биле азы шилип алган училищезинге дараазында документилерни киирер:

1. Бышкан билигниң аттестады (боду-биле).

2. Бүдүрүлге стажтыг кижилер ажылдап турар чериндеп, Совет Армиядан халашканнар шериг кезектериндеп характеристика. Ортумак школаларның доозукчулары школадан характеристиканы. Оон ангыда, СЭКП кежигүнери болгаш ВЛКСМ кежигүнери тус-тузунда партия болгаш комсомол характеристикаларын киирер.

3. Күш-ажыл дептериндеп ушта бижидилге (2 чылдан эвээш эвес ажыл стажтыг кижилерге.).

4. Алды фоточуруктар (берт чокка 3х4 см хемчээлдиг).

5. № 286 майык ёзугаар эмчи шынзылгазы.

6. Хүлээп алыр дугайында билдириишкин болгаш доочу намдар.

Паспорт болгаш шериг албанына хамаарылгазының дугайында документинин боду эккеп көргүзер.

Дээди болгаш ортумак тускай өөредилге черлерин доосканнардан билдириишкиннерни хүлээп албас.

Хамааты ужар үүлдүн өөредилге черлеринге кирер деп турарларга бир ай хуусаалыг өртектиг белеткел курстарын организастаар. Анаа өөредилге 1977 чылдың июнь 1-ден эгелээр.

Белеткел курстарынга документилерни 1977 чылдың май 10-дан 31-ге чедир хүлээп алыр. Белеткел курстарының эгезинде өөренирiн күзээннер медицина комиссиязын эртер.

Курстарның соонда хамааты ужар үүлдүн училищелеринге кирерiниң шылгалдаларын дужаар.

Хамааты ужар үүлдүн училищелеринге хүлээп алганнарны идик-хеп-биле, чемгерилгебиле, ниитиниң чуртталга бажыны-биле, а ол ышкаш ниити үидезиннерге стипендия-биле хандырар.

Училищелерге кирери-биле холбашкан чарыгдалдарны киреринi күзээннер боттары үнүрер.

Хамааты ужар үүлдүн өөредилге черлеринге болгаш белеткел курстарынга киреринiң талазы-биле айтырыларны аэропорттун кадрлар киллизиннге киирер.

Хамааты ужар үүлдүн Красноярск эргелелинiн хүлээп алыр комиссиязының адреси: Красноярск хоорай—22, Аэровокзальная, 12, хүлээп алыр комиссияның секретариады, телефон: 97-6-10.

Көдээ болгаш хоорай школачыларының доозукчуларынга

Кызылда Күрүнеин педагогика институдунуң биология кафедразы хүндүс болгаш бот өөредилгениң доктаамал консультация пунктузун ажыткан.

Анаа биологияның школа курузунуң айтырыгларының, а ол ышкаш бистиң болгаш чурттуң өске-даа дээди өөредилге черлеринге киреринiң шылгалдаларынга белеткеник талазы-биле тайылбырларны болгаш сүмелөрни ап болур.

Институттуң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 34, ийиги каът, биология кафедразы.

1976 чылдың август 10-да Кызылдың КАИ-ниң Николай Дмитриевич Вышарыга тыыскан ААБ сериялыг, 564362 дугаарлыг чолаачының шынзылгазы читкен, ону ам күш чок деп санаар.

Кызылдың аъш-чем садыы часкы-чайгы үеде квас, пиво, мороженое, ногаалар болгаш фруктулар садарыга садыгжыларны ажылче чалап тур.

Ажылга пенсиоперлерни база хүлээп алыр. Ажыл телевири пенсияга хамаарышпас.

Айтырыгларны дараазында адресче чорудар: Октябрьская 29, Аъш-чем садыы, кабинет 11.

КИНО

МАРТ 29-ТА

«ПАНЫРАЛ»: «Иван биле Марья» 10.00, «Доктор Франсуаза Гайан» 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Суг эзин» 9.00, 12.25, 15.50, «Сеин шиңме!» (6—10 үндүрүлгези) 11.00, 14.25 «Ташчычы кыс» (2 сериялыг) 17.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Оолдар фронтуже хап ор» 11.00, 13.00, «Дац хаяазында дезиткен» 15.00, 16.50 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Робинзон Крузонун амыдыралы болгаш эдептиг ужуралдары» 11.00, 13.00 «Калчаарадыр алдын» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ХАМААТЫЛАРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Кызылдың аъш-чем садыы арага шилдерин хамаатылардан садыы ап турар. 0,5 литр хемчээлдиг арага шилдерин, а ол ышкаш минералдыг суглар база соктар шилдерин 0-09 копеек-биле хүлээп алыр.

Үстүнде айыттынган шилдерни дараазында хүлээп алыышкын пунктуларынга мындыг шактарда дужаан болур:

№ 1 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 18 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери вторник, воскресенье	Колхоз рынгунун девискээринде
№ 2 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 18 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	13-кү магазинниң девискээринде
№ 3 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	Чуртталга суурукун девискээринде 19-ку магазинниң чанында
№ 4 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	Алгы заводунуң девискээринде 18-ки магазинге
№ 5 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 18 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	Енисейниң оң талазы эрикде 3-кү АТБ чанында 42-ги магазинге
№ 6 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 18 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	Кирпичная кудумчуда 22-ги магазинге
№ 7 хүлээп алыышкын пунктузу 11 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери воскресенье, понедельник	пер. Медицинский № 1
№ 8 хүлээп алыышкын пунктузу 10 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Дыштаныр хүннери суббота, воскресенье	№ 15 магазинниң чанынга

Чонга ачы-дуза чедирери-биле арага шилдерин автомашина-биле дараазында график ёзугаар хүлээп алырын организастаан:

ВТОРНИК

12 шактан 14 шак чедир 186-гы квартал девискээринге (суг алыр черге)

16 шактан 19 шак чедир Магистральная кудумчуда № 46 магазинге

СРЕДА

12 шактан 14 шак чедир Северная кудумчуда № 14 магазинге

16 шактан 19 шак чедир Каа-Хем суурда № 1 магазинге

ЧЕТВЕРГ

12 шактан 14 шак чедир О. Күрседи кудумчузунда № 37 магазинге

16 шактан 17 шак 30 мин. чедир Ленин кудумчузунда 24-кү квартал девискээринде № 20 магазинниң дужунга

ПЯТНИЦА

11 шактан 13 шак чедир 4-кү микрорайында № 30 магазинге

14-30-ден 16 шак чедир Заречная кудумчуда 13-кү чуртталга кварталының девискээринге

СУББОТА

10 шактан 12 шак чедир Интернациональная кудумчузунда № 4 бажыт чанынга

14 шактан 16 шак чедир «Детский мирниң» херимнинiн иштинге.

Дараазында бажыңнарга арага шилин хүлээп алырын организастаан;

Шевченко кудумчузу 106—10 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Воскресеньеде дыштаныр.

Садовая кудумчузу 21—10 шактан 19 шак чедир, чаңсары 14 шактан 15 шак чедир. Воскресеньеде дыштаныр.

0,5 литр аная арага шилдерин болгаш 0,5 литр минералдыг суглар, соктар шилдерин бажыңга чыын каарга (50 шилдеп эвээш эвес) барып садыы алырының чагыны аъш-чем садыы хамаатылардан хүлээп ап турар.

Чагытны телефон-биле хүлээп алыр.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000.

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң орулакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда киллизиниң 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал киллизиниң 2-37-13, культура киллизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-22-64, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация база совет тургузут киллистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, секретариат тың 2-23-35, солун келбейн баргада 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. ЧАГЫГ № 140

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 3 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00088